

Delavska enotnost

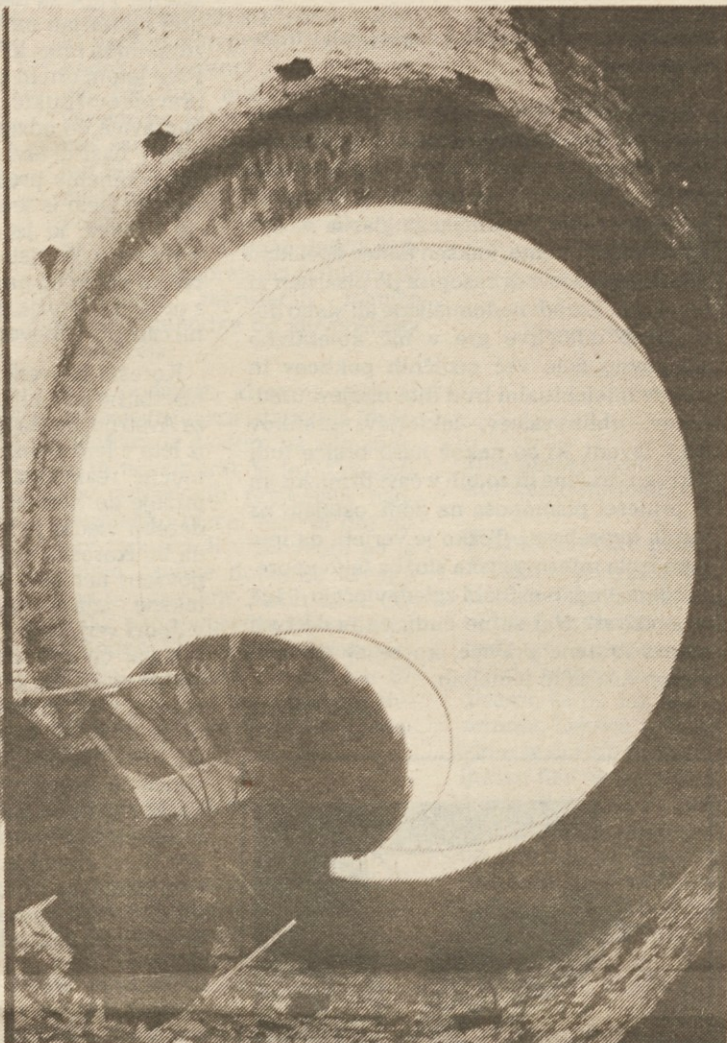
Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 4. avgusta 1989
številka 30, letnik 48, cena 5.200 dinarjev

Vodi pot v brezno ali k svetlobi?

Sliki: Lojze Ojsteršek

PRENOVA GOSPODARSTVA ŽE OGROŽA POLNO ZAPOSLENOST

V tem deževnem in podhlajenem poletju se ne »dogajajo« samo velike ofenzivne proslave in neprodne seje centralnega komiteja. Gospodarske zakonitosti, ki dopuščajo, da se povprečni OD realno povečujejo (administrativne ovire so večinoma odstranjene), pa kažejo zobe v kolektivih, ki so dalj časa živeli s sposojenim denarjem in ki niso donosno gospodarili.

Sindikati so pravočasno sestavili svoja prava, s katerimi bodo branili pravico do dela oziroma socialno varnost za vse zaposlene, ki bi jih lahko ekonomika ali nova tehnologija potisnila na cesto. V tem poletju pa sramežljivo in skrivnostno prihajajo na dan glasovi, da bo po bolj ali manj legalni poti v podjetju, ki posluje z rdečimi števkami, izgubilo delo 200, 500 ali celo 1000 delavcev. Eno od teh je Tomos (o njem pišemo na 4. strani), v katerem naj bi s stečajem dela ozda dali na cesto več sto delavcev. V celjskem Emu pa so prisilni upravitelji Mihi Ravniku povedali, da 600 odvečnih delavcev ne bodo vrgli na cesto, temveč pripravljajo za 300 le-teh prezaposlitev, medtem ko bodo delovne invalide poslali domov z 80-odstotnimi osebnimi dohodki. Celjani verjetno tako razmišljajo tudi zaradi tega, ker nekateri problemi, ki so nastali s stečajem Lika Savinje, še zdaj niso rešeni.

V luči teh dveh bolehnih velikanov kovinske industrije bi seveda lahko začeli podobno razmišljati in ukrepati še v precejšnjem delu večjih slovenskih podjetij pa tudi v nedonosnih dejavnostih. Mislimo na gradbeništvo, tekstilno in drugo predelovalno industrijo, ki temelji na delovni ekstenzivnosti, ne pa na znanju in sodobni tehnologiji. Še pomisliti pa ne upamo na preštevilne firme, ki bi zaradi odnosa do okolja in tudi zaradi neprimerne

delovnega okolja v sosednji Italiji ali Avstriji že pred leti dobile odločbe o prepovedi proizvodnje. Ko naštevamo možne vire presežkov delavcev, se ne smemo izogniti preštevilni administraciji v javnih službah in v podjetjih, ki bo z ustavnimi spremembami izgubila del podlage za svoje že zdaj nepotrebno in nekoristno delo ter upravljanje gospodarstva.

Odvečni delavci naj bi se po političnih listinah zaposlovali zlasti v drobnem gospodarstvu in zlasti tako, da bi se krepil zasebni sektor. Številne zasebne trgovine, ki so rasle kot gobe po dežju, dokazujejo možnosti za takšno zaposlovanje. Ob tem pa bomo verjetno z zamudo zvedeli, da bodo družbene trgovske organizacije opustile del svoje dejavnosti in da bodo morale odpustiti tudi tisoče zdaj slabo plačanih trgovcev in prodajalk.

Analize strukture zaposlenih v sosednjih razvitih deželah kažejo verjetno smer razvoja pri nas. V industriji se bo zaposlenost morala skoraj prepoloviti (če bomo hoteli vstopiti v razvito Evropo), presežek delovne sile pa se bo zaposlil v tako imenovanem terciarnem sektorju gospodarstva, ki je pri nas zapostavljen in nerazvit.

Število delavcev, ki iščejo delo v SR Sloveniji, se je v zadnjem letu skoraj podvojilo, pa je kljub temu le približno tri odstotke tistih, ki so zaposleni. Ne da bi podcenjevali problem števila nezaposlenih mladih, šolanih strokovnjakov, je treba povedati, da se bo, so-deč po izkušnjah sosednjih, razvitih dežel, to število moralo še nekaj časa povečevati. Polna zaposlenost po ekonomski računici namreč izključuje polno zaposlenost, ki jo imamo zdaj s kombinacijo ekonomike in socialnih pravic.

Preizkušnja stališč, s katerimi sindikat brani pravico do dela oziroma zahteva njeno nadomestitev s socialno-varstvenimi ukrepi, se

torej začne. Sindikatu so tudi ob odlogu sprejema zakona o delovnih razmerjih povedali, da ovira uveljavljanje tržnih zakonitosti. Vse kaže, da se bodo ob teh primerih še bolj razvila etiketiranja, ki bodo kazala na škodljivo modro razmišljanje, da bodo le socialnovarstvene pomoči omogočale preživetje začasno ali trajno nezaposlene. Gospodarstvo, ki bi moralo zbrati denar za te pomoči, pa mora razmišljati tudi o potezi, kot so jo javno nakazali prisilni upravitelji iz Ema. Zanje je ceneje dati 300 delavcem socialno pomoč v obliki 80-odstotne plače in vedeti, da s tem objektivno ovirajo produktivno zaposlene delavce. Gospodarstvo mora vedeti, da računa za presežke delavcev ne more preložiti na breme širše družbene skupnosti tudi takrat, ko je podjetje v bistvu večje kot občina, na katero mislijo. Življenje pa bo kmalu pokazalo, ali je predlog iz Ema možen vzorec za uspeh prenove gospodarstva ob upoštevanju tržnih zakonitosti in pomeni konec absolutne pravice do zaposlitve – največje pridobitve samoupravnega socializma, ki se je razvil na družbenih sredstvih za proizvodnjo. Ob tem pa se bo tudi videlo, ali lahko klasična sindikalna politika v prid delavcem pride do veljave tudi v razmerah, ko bodo delavci začasno izgubili nekaj pravic, da bi tako ustvarili možnosti za ponovni družbeni napredek ter svojo ekonomsko in socialno blaginjo.

Franček Kavčič

V tej številki:

Ob plenumu CK ZKJ o nacionalnih odnosih

JUGOSLAVIJA Z NARODI STOJI IN PADE

Mnenja o Zakonu o delovnih razmerjih

MONOPOL DELOVNEGA RAZMERJA JE RAZRAHLJAN

Življenjska raven v Sloveniji

SLOVENCIM POSTRGALI VSE REZERVE

Kaj je v ozadju stečaja Tomosa
in v kolikšni meri ga bodo rešili
na rovaš zaposlenih

RAČUN BREZ DELAVCEV IN SINDIKATOV

ŽIVILA IZ REZERV – STREL V PRAZNO

Odločitev zveznega izvršnega sveta, da da na tržišče določeno količino živil iz blagovnih rezerv po znatno nižjih cenah, ni požela odobravanja niti pri proizvajalcih hrane niti pri trgovcih, ki imajo zdaj s prodajo teh živil polne roke dela. Pri kupcih pa je povzročila pravo invazijo na trgovine in razočaranje za vse tiste, ki so ostali praznih rok. Predvsem pa ogorčenje zaradi slabe in neustrezne organiziranosti prodaje.

Naša republika je namreč ob koncu julija dobila iz zveznih blagovnih rezerv 6600 ton sladkorja, 1400 ton moke, 430 ton olja in 200 ton svinjske masti. Bojazen, ali bo blago res prišlo v prave roke, torej tistim, ki jim je bilo namenjeno, se je uresničila.

Največ hude krvi je povzročila prodaja intervencijskega sladkorja v 50-kilogramskih vrečah. Ljudje se še vedno ne morejo pomiriti, ker jih ni nihče obvestil, kdaj in kje ga bodo prodajali, kako bodo trgovine z njim založene, da bodo prišli do njega tudi tisti, ki ne rinejo v gnečo, kako ga bodo socialno ogroženi lahko kupili tudi manjše količine. Sladkor v vrečah so namreč kupili predvsem gostilničarji, slaščičarji, čebelarji, vinogradniki, skratka vsi tisti, ki imajo denar za obilnejši nakup na zalogo.

Zdaj, ko prihajajo na prodajne police že prve količine moke in olja iz blagovnih rezerv, ni več moč kaj dosti narediti, da bi bila cenejša živila dostopnejša predvsem tistim, ki jih najbolj potrebujejo. Dober namen, s katerim je zvezni izvršni svet skušal vsaj začasno zaustaviti divjanje cen najosnovnejšim živilom, je tako povsem zvedenel. Toliko bolj, ker bi intervencijska politika vendarle morala biti vodena, prodaja te vrste pa skrbno organizirana.

M. F.

Komaj razumljiva brezbriznost vodstva sindikata v podjetjih

ZAČELI ZAPRAVLJATI PRIDOBLENJO

V nekaterih glasilih delovnih organizacij oziroma reformiranih podjetij zasledimo, da je že na pohodu to, kar smo napovedali v gradivih RS ZSS o obveščanju. Ob reorganizaciji ozdov v podjetja so pretrgani nekateri že utečeni informacijski tokovi. Medtem ko, torej, ene silnice že delujejo, nasprotnih, med njimi predvsem sindikata, ni čutiti.

Z zmanjševanjem sredstev za obveščanje, odpravljanjem občil in služb za obveščanje je vse manj obveščenih delavcev. Informacije počasi krožijo, k čemur pripomore vedenje vodilnih in vodstvenih delavcev kot virov obveščanja. Organizatorji obveščanja in uredniki glasil zelo pogosto ugotavljajo malomaren odnos do zakonjone zahteve po redni in resnični obveščeni, podcenjevanje uveljavljenih poti in sredstev za obveščanje. Informacije se zadržujejo v ozkih krogih, večinoma z izgovori, da za to ali ono še ni dogovora, da podatki še niso za objavo, posamezniki pa se izmikajo, češ da mora informacijo odobriti generalni direktor.

Organizatorji obveščanja, novinarji v podjetjih, pravilno ocenjujejo, da so takšna sklicevanja in izmikavanja posledica strokovne in siceršnje nesamostojnosti, pa tudi nepoznavanja zakonskih predpisov o javnosti dela služb in organov, predpisov o dolžnosti vodilnih delavcev do informiranja in o varovanju poslovne tajnosti. Hkrati z zaviranjem obveščanja in omejevanjem obveščeni znotraj delovnega kolektiva opažajo tudi pomanjkljivo obveščanje širše javnosti o položaju in delu podjetij.

Organizatorji obveščanja upravičeno zahtevajo, da je treba v reformiranih podjetjih kar najhitreje usposobiti že uveljavljene redne informacijske tokove in dvigniti kakovost obveščanja. Kakovost pa se mora kazati predvsem: v javnosti dela organov upravljanja, v enakopravnosti vseh zaposlenih v pogledu pravice do obveščeni, hkrati s pravico do dajanja informacij, in možnosti vpliva vseh odgovornih na politiko obveščanja.

Med najodgovornejšimi za pravilno politiko obveščanja, ki bo omogočala participacijo delavcev pri upravljanju, je sindikat. Žal ugotavljamo, da sindikat v delovnih okoljih ni prosvetljen in da je brezbrizen, kadar je priča zahtevam po omejevanju obveščanja. Sindikalni delavci se očitno ne zavedajo, da si spodnašajo tla – kajti uveljavljanje pravice do obveščanja in obveščeni je šele podlaga za uveljavitev vseh drugih, naj tako rečemo, človečanskih pravic. Te pravice so del standarda delovnega mesta.

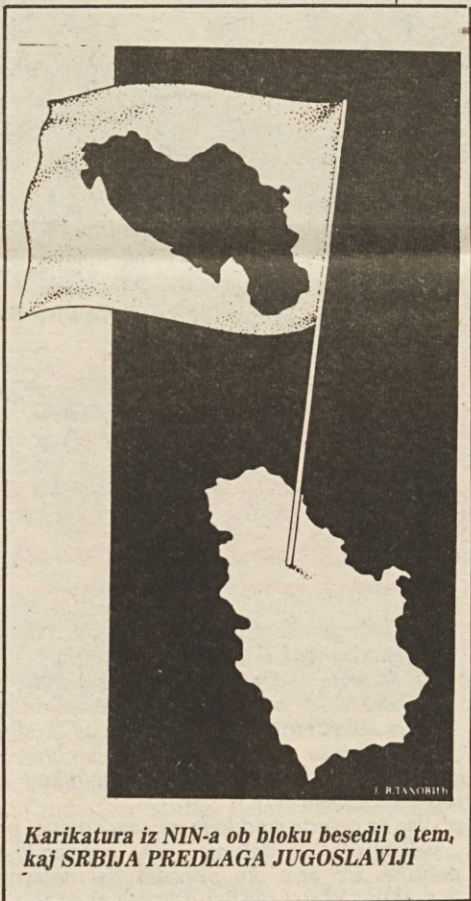
Delavci, zlasti sindikalni, bi morali biti izjemno pazljivi in vedno posumiti v iskrenost in poštenost namer tistih, ki jih prepričujejo, kako je obveščanje režija, kako so to luksuzni stroški ipd. Naj se najprej pregleda poraba pri tistih zadevah, kjer uživajo ugodnosti posamezniki ali ožja skupina! Pri stroških za obveščanje imajo korist vsi delavci.

Zgledi vlečejo, pravijo. Tako nekateri ugledni vodje uglednih in velikih firm s takimi odločitvami širijo slab zgled, ob katerem se pohujšujejo ljudje manj izvornih pogledov in določitev. Ne eni ne drugi ne upoštevajo, da je neobveščen delavec nemotiviran in da bo do inovacij prišel, samo po drugi poti. Kopiči se negativni naboj v kolektivu. Najmilejši izraz tega je pasivna

rezistenca, in to v časih, ko bi morali združiti vse moči.

Latinski rek pravi: huje je že pridobljeno zapraviti kakor sploh ne pridobiti. Tak primer imamo v enem največjih slovenskih podjetij, v katerem so opustili n. pr. zglede na distribucijo tovarniškega glasila na domači naslov. Vemo, kakšen konec dočakajo nerazposlani izvodi časopisa po pisarnah in tovarnah. Zaradi nedomišljene ali slabo domišljene odločitve gre v nič kolektivno strokovno delo več različnih poklicev in njihov intelektualni trud (novinarjev, urednikov, oblikovalcev, lektorjev, grafikov itd.). Izvodi, ki so nekoč našli bralce tudi v krogu družine in so bili v čast firmi, ko jih je prinesel pismonoša na dom, ostajajo na kupih neprebrani. Teško je verjeti, da ima tako zrelo informacijska služba tako nepremišljeno vodstvo. Slabi zgledi vlečejo – kje je sindikat? Naj se ne čudi, če bodo tudi njemu kratene pravice, ko se ni postavil v bran niti za to temeljno.

Jaro Novak

Karikatura iz NIN-a ob bloku besedil o tem, kaj SRBIJA PREDLAGA JUGOSLAVIJI

NOVA CESTARSKA OBLAČILA

Tudi dejavnosti posebnega družbenega pomena naj bi se do konca letošnjega leta prelevile iz ozdov v javna podjetja. Mislimo na železnico, PTT, luke, letališča, energetiko, komunalo, cestna podjetja, gozdarstvo. Gre za organizacije, ki so nujno potrebne za življenje in delo ljudi ter vseh gospodarskih in družbenih subjektov. Te dejavnosti so bile do zdaj večinoma organizirane v gospodarskih ssih, v njih pa je v veliki meri prihajala do izraza politična organiziranost. Cestna podjetja so bila v sleherni občini, večina drugih dejavnosti pa je ozde postavila na regijski ali samo na republiški ravni. Za nekatere od teh dejavnosti smo vedeli, da so »države v državi« in da nanje razen pooblaščenih nihče nima nobenega vpliva.

Ta teden so predstavniki združenih cestnih podjetij razgrnili razmišljanja o bodoči organiziranosti cestnega gospodarstva. Povedali so, da bo treba spremeniti zakonske določbe, po katerih so zdaj ceste lastnina

Povzemamo

BEG SLOVENCEV IZ JUGOSLAVIJE JE POPOLNA NEUMNOST

Pred kratkim je Milan Kučan »priznal«, da je pluralizem v Sloveniji pokazal, da so v naši republici sile, ki vidijo perspektivo Slovenije izven socializma in izven Jugoslavije. To je za tiste, ki so tudi v NIN-u že prej opozarjali na to stvarnost v Sloveniji, zdravilo za rane, ki smo jih s tem povzročili. Pred letom dni in pol je NIN prek uglednih pravnikov (Lukić, Džordžević) dokazoval, da pravice do odcepitve (po pravu, po zakonih) v naši državi ni. Takrat je slovensko javno mnenje proti takemu pisanju negodovalo. Delo je tedaj objavilo pismo enega od bralcev, ki je odkrito povedal, da bo v primeru, če ustava ne omogoča odcepitve, to kateri od narodov lahko dosegel tudi z orožjem. Orožje je potemtakem prvi omenil časopis v Sloveniji, na sončni strani Alp.

Koroški Slovenci, ki so se pred leti plebiscitarno odrekli svoji matici in se odločili za Avstrijo, ne skrivajo, da se njihov položaj iz leta v leto slabša. Na Koroškem delujejo močne reakcionarne sile, ki ne skrivajo mržnje do Slovenstva. Novi konzervativni deželni vladar je v politiko stopil z izjavo, da bo Koroška svobodna šele tedaj, ko bo povsem nemška. Koroški Slovenci so na takšne izjave reagirali dostojanstveno, v dobri veri, da bo prevladal razum, demokracija, civilna družba in pravna država. Kljub temu, da je vse to v Avstriji, je Slovencev v tej državi vedno manj. Danes se jih le še 20.000 zaveda slovenske narodnosti, nekoč pa se jih je prek 100.000. Na Slovence na Koroškem gledajo kot na južnjake, kot na tužce. Zato je na Koroškem težko biti in ostati Slovenec. Mladi koroški Slovenec Borut Šnabl je pred meseci v Cankarjevem domu, na prireditvi o slovenskem jeziku, Slovence opozarjal, naj ne napadajo Srbov in vseh južnjakov.

O tem je napisal tudi pismo v slovenski Glasnik. V pismu, ki ga NIN objavlja v celoti, je med drugim zapisano, da sta se mu v Ljubljani zdela sporna prispevka o ogozženosti slovenskega naroda in o šovinizmu do drugih južnih Slovanov v Jugoslaviji. Dejal je, da ima slovenski narod v Jugoslaviji vse institucionalne možnosti za kulturni in gospodarski razvoj. Slovence, ki se štejejo za boljše od južnjakov, pa je primerjal z nemškimi šovinisti na Koroškem. Šovinizem po njegovem mnenju ne rešuje nobenih problemov. Pluralizem, ki je odgovor na različnost življenja, pa ne prenese šovinizma, ne glede na to, ali je usmerjen proti severu ali jugu. Če smo dejansko za pluralizem, se moramo otresti enostranskih pogledov, ki nas lahko privedejo le v izolacijo.

Tudi Marjan Šturm podobno kot Šnabl misli, da ne moreš živeti v državi in jo neprestano napadati, njo in katerega od njenih rodov. To, da se Slovenci lahko izločimo iz Jugoslavije in vključimo v Avstrijo, ni realna ideja. V tem primeru bi Slovenci kot narod v sto letih izginili. Slovenci, ki so majhen narod, se asimilaciji lahko izognejo

le v Jugoslaviji. Petar Ignja, avtor prispevka v NIN-u, v nadaljevanju piše o provokacijah proti koroškim Slovincem in o postavljanju spomenika, ki pomeni posmeh borcem proti nacizmu. Na koncu pa pravi, da to pripoveduje zaradi neznanja in nezrelosti tistih, ki mislijo, da bi s prebegom iz Jugoslavije na sever ali zahod našli svojo srečo. Tam bi bili le južnjaki, in še to ne dolgo.

DIMNE ZAVESE

Pod tem naslovom se Danas sprašuje, ali se nam bo »narod dogajal« zaradi srca ali zaradi želodca. O mitingih torej niti ne dvomi, le tega ne ve, ali se bodo še vrstili pred zvezno skupščino ali pa se bodo preselili pred ZIS.

Iztočnica za to prerokovanje so kajpak vse pogostejši napadi na našo vlado, »politično izoblikovani tudi v najnovejšem nastopu dr. Božidarja Čolakovića, člana predsedstva SZDLJ«.

Danas trdi, da je Čolaković tako v imenu organizacije že lokaliziral, kam se bo zlivalo vseljusko ogorčenje. Stanje zavesti se bo iz nacionalnega kulta prelevilo v kult hrane. Ljudje ne bodo več rjovelj zaradi srčnih težav, ampak zaradi kruljenja v želodcu. Revščina naj bi tako korigirala najmanj dve konceptiji, politično in ekonomsko.

Za merilo, koliko je Čolaković naslojen na koncepcijo nedvomne politične moči in socialno ekonomske nemoči, Danas vzame predvsem njegovo klicanje zvezne skupščine, predsedstva SFRJ in seveda zvezne vlade. Danas ne zanika pravice SZDL, da izraža svoja stališča in nadzira delo organov oblasti. Navaja tudi vrsto Čolakovićeve izjav, ko je kar nekajkrat v svojem predsedniškem mandatu v SZDLJ govoril o revščini. »Socialno kontinuiteto« njegovih izpeljevanj mu res priznava, zato pa njegov zadnji nastop prav na tej osnovi opredeli za »individualno in ne forumsko dejanje«.

In če je bolj zasebne kot forumske narave, ga je treba pač malce potegniti za jezik. Za Čolakovića moč osebnega zgleada nima nadomestila, pa naj zato pove, kaj je pravzaprav počel v času svojega predsednikovanja. Kakšne pobude je dal, kaj je konkretnega postoril, da bi se mu zdaj ne bilo treba obračati na javnost na tak način?! V tem obdobju so celo ugasnili zvezno konferenco za socialno dejavnost, kar je protisloven poseg v času, ki terjaja socialne programe...

Verjetno se bo Čolaković oglasil in naštel, kaj vse je počel dobrega in pametnega. Iz Danasovega komentarja pač zveni, da tega ni bilo prav dosti. Zato mu tudi zamerni »iniciranje populistične panike, preden bi lahko ugotovili spremembe«, ki da jih bodo gotovo prinesli doslej najbolj koreniti posegi zvezne vlade. Stari model je ljudi pripeljal na rob eksistence, in razumno bi si bilo vzeti nekaj časa za preverjanje nove koncepcije za ceno propada »zaščitnega socializma«, v katerem ne sme biti lačnih. Za takšnega da se namreč zavzema Čolaković. Ko zahteva, naj se pred lačno javnostjo pojavi predsednik države skupaj z drugimi politiki, to ni drugega kot spuščanje dimnih zaves. In to so realistično za povrh.

Pravzaprav, kakšen socializem pa to je, če se ohranja na nacionalnih igrah in struci kruha na glavo?!

Čeprav se ob omenjenem branju ne moremo znebiti vtisa, da gre za vse možne in nemožne finte za obrambo zvezne vlade, čeprav hočemo dati Čolakoviću prav vsaj v tem, da v socializmu (ali kjerkoli že) lačnih ne sme biti, moramo nekaj le priznati. Če Danas hoče obračunati s politikom našega modela, v katerem je zrasel in katerega skuša braniti tudi za ceno štruce kruha na glavo, je v tem kar uspešen. Tudi z zadnjim stavkom.

»Čolaković je imel navado reči: Z mojim izborom je stroka izgubila, politika pa nič pridobila. V Jugoslaviji je na tisoče takšnih, ki bi bili boljši predsedniki socialistične zveze.«

Sam je rekel, Danas zapisal in mi prepisal – v vročem upanju, da bo prebral kdo, ki bi iz tega lahko potegnili dober nauk.

F. K.

Življenska raven v Sloveniji

SLOVENCİ POSTRGALI VSE REZERVE

»Življenska raven v Sloveniji nenehno pada že vse od leta 1982. Bilo je sicer nekaj vzponov, tako kot tisti iz leta 1985, toda v celoti gledano je slovenski standard iz leta v leto slabši. Gospodinjstva so danes v bistvu izčrpala vse svoje rezerve, iztrošene so vse tiste dobrine, ki so nujno potrebne za gospodinjstvo,« ocenjuje Angela Murko-Pleš, vodja strokovne službe pri republiških sindikatih v Ljubljani.

Takšno črnogledno podobo je mogoče sestaviti iz podatkov o življenjskih stroških delavskih družin iz letošnjega junija, ki jih strokovna služba pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije nekajkrat letno podrobno analizira, naš časopis pa jih redno objavlja od lanske jeseni. Strukturo stroškov objavljamo danes.

Splošno obubožanje

Gmotni položaj gospodinjstev v Sloveniji je izredno slab, saj se je povečal razkorak med sredstvi, ki so na voljo, in med življenjskimi stroški. To pomeni, da lahko slovenska gospodinjstva zadovoljujejo zmeraj manj svojih običajnih potreb oziroma zmorejo ved-

stotkov gospodinjstev na robu revščine ali pa je že v revščini.

To se dogaja navkljub temu, da so se realni osebni dohodki v maju (izplačani v juniju) povečali v primerjavi z aprilom v združenem delu za 14,4 odstotka; v gospodarstvu za 14,5 odstotka in v negospodarstvu za 14,1 odstotka. V primerjavi z lanskim majem pa so se po zadnjih podatkih osebni dohodki realno povečali za 9,7 odstotka. Iz tega bi bilo moč sklepati, da se je v letošnjem juniju kupna moč prebivalstva sicer povečala, vendar pa o kakšnem izboljšanju življenjske ravni slovenskih gospodinjstev še ni mogoče govoriti. Znano je namreč, da bi morali biti osebni dohodki višji od življenjskih stroškov naj-

osebni dohodki povečali za 401,7 odstotka, medtem ko so cene življenjskih dobrin porasle kar za 409,9 odstotka.

Zal pa so tudi statistični podatki varljivi. Povprečni osebni dohodek v Sloveniji je bil maja nekaj čez štiri milijone dinarjev, vendar pa je tak dohodek prejemal samo statistični Slovenec, ki mu plačo kroji izračun povprečja med najvišjim in najnižjim dohodkom. Ti statistični Slovenci pa niso v večini: po podatkih zadnjih štirih let prejema približno 60 odstotkov zaposlenih manjše osebne dohodke od slovenskega povprečja.

Po podatkih, ki so na voljo iz letošnjega marca (statistika jih izračunava le dvakrat na leto, marca in novembra), je le 33 odstotkov zaposlenih prejemalo nadpovprečno plačo. Kar 43 odstotkov zaposlenih v Sloveniji pa je dobilo osebne dohodke krepko pod povprečjem. Tistih, ki so dobivali podpovprečno plačo in pa dohodek, ki se je vrtil okrog povprečja, pa je bilo v celoti kar 67 odstotkov. Po plačah sodeč je življenski standard Slovencev čedalje bolj klavrn.

Spremenjen način življenja

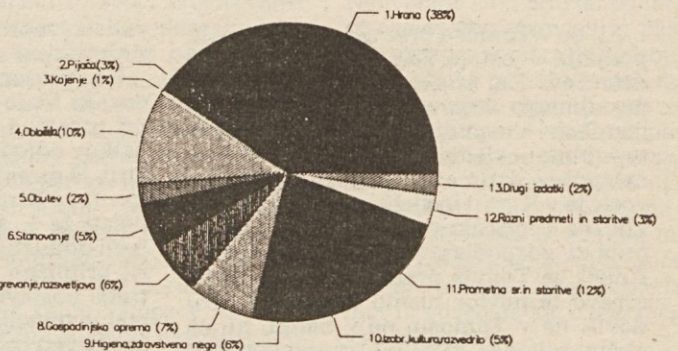
In kako lahko slovenska gospodinjstva brez zadostnih sredstev za življenje sploh preživijo? Najprej spremenijo način življenja. To pomeni, da se najprej odpovedujejo nakupom večletnih dobrin, nato letnih, nazadnje pa se osredotočijo predvsem na plačevanje stroškov, ki jih je treba poravnati vsak mesec in ki v vrednostni sestavi predstavljajo približno 67 odstotkov.

Tu so zdaleč najpomembnejši stroški za hrano. Kar polovica slovenskih gospodinjstev je takšnih, ki so se primorana omejevali pri nakupih trajnejših dobrin, obleke, obutve in podobnega. Temu se pri zniževanju življenjske ravni lažje odpovejo kot pa hrani in podobnim stroškom.

Sam osebni dohodek v povprečju sploh ne zadošča več za življenje, pa čeprav sta v tričlanskem ali štiričlanskem gospodinjstvu dva zaposlena. Zdajšnji osebni dohodki zato bolj delujejo kot socialne podpore, s katerimi pokrivajo le del življenjskih stroškov, kot pa sredstvo za preživljanje na osnovi dela.

Delavci se zato morajo nujno lotevati drugih, dodatnih zaposlitev, če hočejo nabrati dovolj denarja, da bi lahko preživeli oziroma bolje živeli. Ker pa narašča število gospodinjstev, ki ne morejo s plačo pokriti niti minimalnih življenjskih stroškov, je mogoče sklepati, da se tudi trg za dodatne zasluzke čedalje bolj krči, saj se

struktura minimalnih stroškov 4-članske delavske družine

zmanjšuje število tistih, ki se kolikor toliko normalno živijo.

Zdravstvene posledice

Tako se je družba v svoji nemoči očitno sprijaznila s tem, da ob rednem gospodarstvu vzporedno raste sivo gospodarstvo, ne da bi se kdo resneje zamislil nad posledicami, ki jih tak način življenja prinaša. Takšno življenje, ki ga živimo že dobrih deset let, pušča na ljudeh fizične posledice, zlasti izčrpanost, hkrati pa tudi psihične motnje – da o kakovosti življenja ob tem niti ne govorimo. V zadnjih letih je vse več obiskov v ambulantah zaradi bolezni živčnega sistema in čutil. Te bolezni vztrajno naraščajo.

Seveda pa ima to tudi otipljive gospodarske posledice. Zniževanje življenjske ravni zato ni le socialno zdravstveni problem, ampak predvsem gospodarski. V razmerah, v kakršnih danes ljudje živijo na robu revščine in se hočejo iz tega iztrgati z garanjem, pač ni mogoče pričakovati, da se bo produktivnost dela zvišala. Praksa zadnjih let namreč kaže,

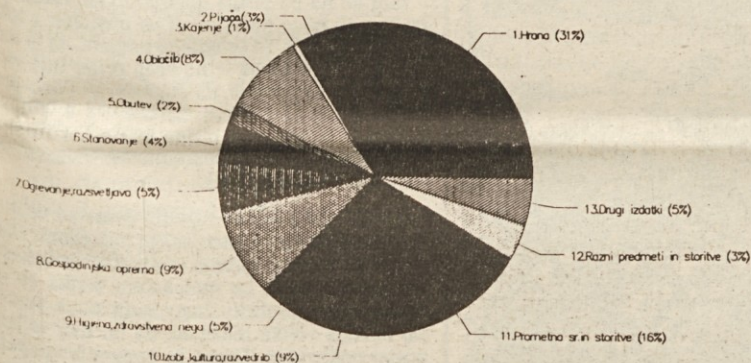
da produktivnost dela pada vzporedno s padanjem življenjske ravni. Na ta način pa seveda ni mogoče oživljati gospodarstva.

Pri nas tej povezanosti življenjske ravni z gospodarskim razvojem posvečamo vse premalo pozornosti, saj razvoj kar naprej načrtujemo na potrpežljivosti ljudi. Na življensko raven bi morali gledati kot na dejavnik gospodarskega razvoja, ne pa da popuščamo pred pritiski iz južnih delov države, ki jim je eden izmed ciljev tudi enakost v revščini.

O tem, da so časi zmerom težji, priča tudi podatek, da si je dopust letos lahko privoščilo manj ljudi kot lani. A čakajo nas še nove boleče preizkušnje – o čemer lahko nekaj povedo tisti, ki so se v teh dnevih odpravili v knjigarne in papirnice kupovat knjige in druge šolske potrebščine: v družinah, kjer sta dva soloobvezna otroka, je šlo za te nakupe tudi po pol plače. Potem je pred vrati ozimnica. Pa najnujnejša oblačila in obutev. Bomo preživeli?

Marija Frančeškin

struktura poprečnih stroškov 4-članske delavske družine

no manj plačevati življenske stroške.

Če lahko le 22 odstotkov slovenskih gospodinjstev pokrije s svojimi razpoložljivimi sredstvi povprečne življenske stroške, le 43 odstotkov pa minimalne stroške, potem lahko sklepamo, da nimamo opravka zgolj z nizko življensko ravni, ampak bi lahko govorili že o splošnem obubožanju.

To je sicer ugotovitev iz raziskave Janeza Šumija, avtorja metodologije izračunavanja življenskih stroškov v Sloveniji, iz lanskega oktobra, toda Angela Murko-Pleš opozarja, da se podoba življenskega standarda od takrat pa do danes ni izboljšala. Glede na rast realnih osebnih dohodkov v letošnjem letu bi prej lahko rekli, da se je celo poslabšala. Presenetljivo, toda resnično je to, da živi danes v Sloveniji blizu 60 od-

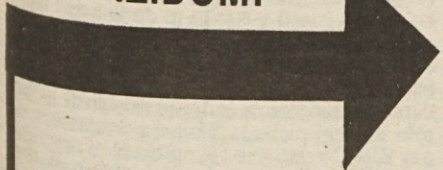
manj pol leta, da bi lahko govorili o izboljšanju življenske ravni prebivalstva.

Vrednost plač kopni

Podatki kažejo, da so realni osebni dohodki samo od januarja do aprila padli za 6,5 odstotka, kar je znatno vplivalo na upadanje kupne moči prebivalstva. Po podatkih slovenskega statističnega zavoda so realni osebni dohodki v obdobju letošnjih prvih petih mesecev v primerjavi z enakim obdobjem lani padli za 1,6 odstotka – v gospodarstvu za odstotek, v negospodarstvu pa za 4,7 odstotka.

Skratka, vrednost slovenskih plač je čedalje bolj kopnela oziroma jo je neusmiljeno spodjedala inflacija, ki je ušla z vseh vajeti. V tem obdobju, to je v letošnjih prvih petih mesecih, so se namreč

PRED IZIDOM:

priročnik za organiziranje inventivne dejavnosti

INOVACIJSKA PRAKSA (delovni naslov)

Izide v septembru 1989 v zbirki Knjižnica Sindikati založbe ČZP Enotnost.

Prednaročila pošljite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4; telefon (061) 321-255.

Iluzije splavale po vodi

Tisto pravo dolgo vroče poletje se letos ni še niti pričelo, pa se kolone turistov že obračajo proti domu. Hotelirji in gostinci seveda z dosedanjim izkupičkom ne morejo biti preveč zadovoljni. Tudi po letošnji največji zamenjavi gostov na naših najbolj razvitih turističnih območjih, to je v Istri in Kvarnerju, zmogljivosti še zdaleč niso izkoriščene. Povsod je še dovolj prostora, še posebej v kampih in zasebnih sobah. Na poreški rivieri letuje 66.000 turistov, prostora pa je za več kot 85.000 gostov. Podobno je v Rovinju in Pulju. Neizkoriščene so tudi turistične zmogljivosti na naših severnojadranskih otokih, kar je za začetek avgusta dokaj presenetljivo.

Ne glede na vse to pa gostinci in hotelirji še ne razmišljajo o nižjih cenah. Celo nasprotno. Mnogi pri podražitvah kar tekmujejo, pa čeprav so prav visoke cene močan razlog za manjše število turistov. Reška Jadrolinija je, na primer, z začetkom avgusta dvignila cene za celih 40 odstotkov, s čimer pa za letošnjo sezono še ni rekla zadnje besede. Njenemu zgledu sledijo tudi mnogi drugi, kar je vse prej kot dobra reklama za naše turistično gospodarstvo.

Letošnje iluzije o dobrem zaslužku pa niso splavale po vodi le zara-

di visoke inflacije in vsakodnevne povečevanja cen. Gre še za cel kup subjektivnih slabosti, ki jih sicer ugotavljamo že vrsto let, pa ničesar pametnega ne ukrenemo, da bi delali bolje.

Se včeraj je bila naša glavna karta v igri s konkurenti sorazmerno lepo ohranjena narava in čisto morje. Danes se s tem slednjim, žal, ne moremo več hvaliti. Tudi svoje sinje morje smo zasvinjali. Do nedavnega je bilo sporno kopanje le v Istri, sedaj pa voda ni več primerna za rekreacijo že marsikje v Dalmaciji (Šibenik, Trogir, Split, Omiš itd.), da o Kvarnerju niti ne govorimo. Te dni so sanitarni inspektorji prepovedali kopanje kar v desetih najbolj znanih reških kopališčih. Ob tem napovedujejo, da bodo prav kmalu prepovedali namakanje tudi v drugih kopališčih, ker je mikrobiološka onesnaženost nekajkrat preseгла dovoljeno mejo.

Seveda so vsi, ki živijo ob takšnem morju, zaskrbljeni. Še posebno pa turistični delavci, ki jim z onesnaževanjem polze iz rok še poslednji aduti. Edino upanje naših najbolj znanih letovišč v bližini Reke je krepka burja, ki bo vsaj za nekaj časa odgnala ali razredčila umazanijo. Kaj pa, ko tudi najmočnejša burja ne bo več zalegla?

Andrej Ulaga

Kaj je v ozadju stečaja Tomosa in v kolikšni meri ga bodo reševali na rovaš zaposlenih

RAČUN BREZ DELAVCEV IN SINDIKATOV?

Ali bo v Tomosu brez dela – po stečaju podjetja – ostalo 200, 800 ali celo 2000 delavcev? Kaj se skriva za skoraj popolno tajnostjo dogovorov odločujočih dejavnikov – iz podjetja, občine, banke in republike – glede sanacije Tomosa? Polno sumov, dvomov in najrazličnejših govoric je v Kopru in širše sprožila za nepoklicane nepričakovana novica, da je komite za gospodarstvo Skupščine občine Koper za Tomos predlagal stečaj. Pred objavo te novice nismo mogli v Kopru dobiti ne v Tomosu, ne v banki, ne na občini nikogar, ki bi bil pripravljen dati kakršnokoli informacijo o sanacijskih načrtih za to največje koprsko podjetje. Tajnost pogovorov, ustanovitve novega podjetja »Inmot« iz dela Tomosa in predlog za stečaj Tomosa so kljub pozivu vodstva Tomosa, da se morajo delavci po kolektivnem dopustu vsi javiti na delo in kljub dvigu plač za 50 odstotkov vnesli v koprsko javnost nemir. Kot rečeno, osnovno vprašanje je bilo: kaj se za temi potezami skriva in v kolikšni meri bo reševanje Tomosa šlo na rovaš delavcev?

Sindikati – občinski svet, sindikat delavcev kovinarske in elektroindustrije ter republiški svet – so takoj skočili pokonci: delavcem je treba zagotoviti socialno varnost, in čeprav ne nasprotujejo stečaju kot obliki razreševanja Tomosovih težav, terjajo, da mora biti usoda vseh delavcev v Tomosu znana pred uvedbo stečaja. In treba je zagotoviti sredstva za izdelati načrt, po katerem naj bi pošiljali ljudi v pokoj, jim dokupovali manjkajoča leta, uredili invalidske upokojitve itd.

Sindikati niso uspeli zadržati sklepa o stečaju za nekaj dni – čeprav so to komiteju za gospodarstvo predlagali – da bi v tem času uredili vsa prej naštetja vprašanja socialne varnosti zaposlenih v Tomosu. Seveda tudi niso bili povabljeni v pogovore in dogovore o načinih sanacije Tomosa, ki so v preteklih mesecih segli tudi do republiške ravni, konkretno do republiškega izvršnega sveta in njegovih ministrstev.

Ali je sindikat dejavnik, ki ga ni vredno upoštevati, ali pa so bili dogovori sklenjeni tako, da za sindikat ni bilo nobene potrebe, da se vključi s svojo skrbjo za socialno varnost delavcev...?

Visok republiški funkcionar, ki ne želi biti imenovan, nam je o teh dogovorih povedal takole: Sklenjeno je, da bodo v Sloveniji vsa podjetja, katerih zadolžitev je presežila normalno mejo (mejo, do katere podjetje lahko vrača dolge) in kjer je banka največji upnik (vsaj tri četrtine dolga), reševali na enak način: banka bo odkupila dolg, postala edini delničar, proizvodnja pa bo pod njenim nadzorom tekla dalje. Stečaj je samo formalna oblika, ki nima vsebine pravega, klasičnega stečaja. Podjetja, kjer je veliko upnikov, na primer ni mogoče reševati na ta način, ker je težko doseči soglasje vseh upnikov.

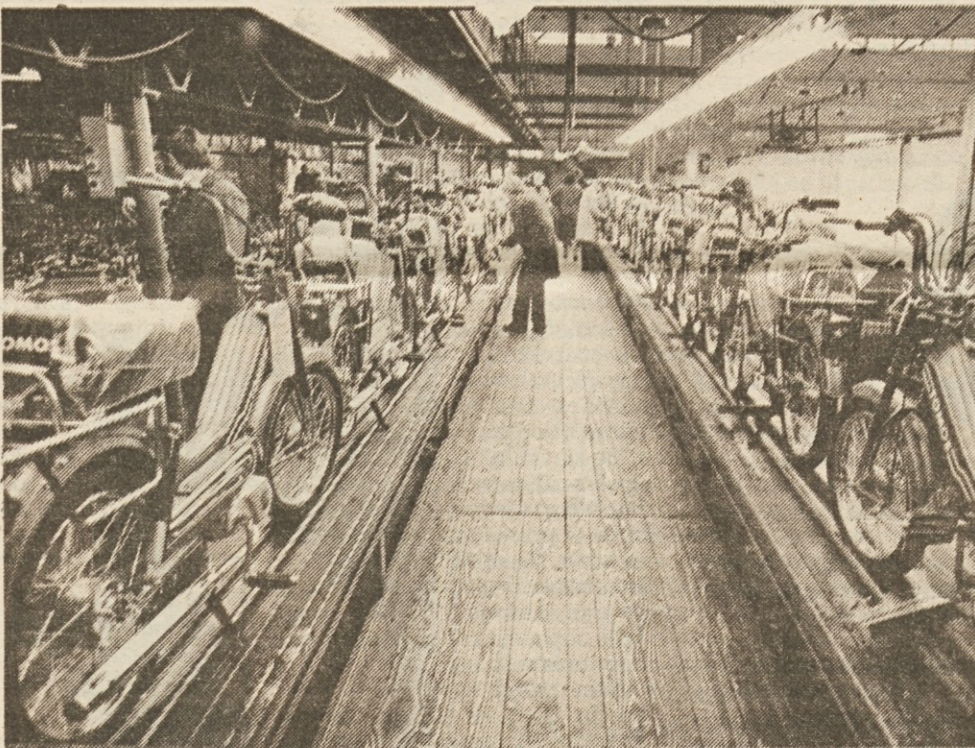
Na stečaj so se pripravili

Viktor Markežič, generalni direktor Tomosa, nam je zgodbo o stečaju povedal takole: Nanj so se v Tomosu pripravljali že dalj časa, čeprav niso računali, da bo prišlo prav do stečaja. Zato da bi reševali celoto, so ustanovili iz dela Tomosa novo podjetje, Inmot. Podjetje ima kot svojo dejavnost registrirane prav vse dejavnosti Tomosa, vključno z zunanjetrgovinsko dejavnostjo, za zdaj pa bodo začeli (oziroma nadaljevali) proizvodnjo stabilnih motorjev in motornih žag. Za novo podjetje bo, tako so izračunali, dovolj največ 500 delavcev (od približno 2600). Toda preostali delavci ne bodo na cesti, saj se proizvodnja mopedov in izvenkrmnih motorjev ter motorjev za razne škroplilnice ne bo ustavila. Preko Inmota bodo preostali del Tomosa oskrbo-

vali z repromaterialom (najbrže tudi z obratnimi sredstvi, op. p.).

Na vprašanje, ali že imajo spisek delavcev, ki bodo odveč, saj je očitno, da bo pri presoji o prihodnosti posameznih izdelkov odločilen le tržni, dobičkovni kriterij, je direktor Tomosa (ki je tudi direktor nove firme Inmot, ki bi lahko začela delati že 1. avgusta, pa bo po kolektivnem dopustu delavcev Tomosa) odgovoril približno takole: »Vsak program bo treba postaviti na nove tehnično-komercialne temelje. Mopedi na primer so perspektiven program vsaj še nekaj let, morda celo deset, vendar na drugačni tehnološki ravni. Proizvodnja žag in stabilnih motorjev smo uspeli posodobiti in so ti izdelki dovolj donosni. Pri mopedih nas je prehitel čas, načrte smo imeli enake. Tomos je imel doslej veliko sanacij, toda nobene prave – finančne – in nikdar nihče ob tem ni izgubil dela. Brez tega pa sanacija ni možna.«

Neimenovani funkcionar nas je »tolajil«: noben dober delavec v Tomosu ne bo ob delo.

Sindikati imajo podatek, da je pod vprašanjem kakih 600 delavcev, 200 pa naj bi jih odšlo v pokoj.

Direktor Tomosa: »Imamo ogromno ljudi pred upokojitvijo, veliko takih, ki komaj čakajo, da se bodo invalidsko upokojili... Na drugi strani pa je menda samo še občina Koper na Obali tista, ki zaposluje, ki ima primanjkljaj delovne sile.«

O stečaju v Tomosu torej ni govora, to nam je zatrdil tudi direktor. Gre za ohranitev proizvodnje in sanacijo podjetja z novimi tehnološkimi in komercialnimi osnovami. Da bo pri tem potrebnih nekaj manj delavcev, pa je tudi razumljivo in si o tem menda ni treba beliti glave.

Ali je to res – glede skrbi za delavce namreč?

Koprski sindikat je pričakoval, da bodo usodo Tomosa razreševali na podoben način, kot so Vino Koper ali Tiskarstvo Jadran, se pravi z delnim stečajem. Ob predlogu komiteja za gospodarstvo je bil presenečen. Brez uspeha je terjal, da sklep odloži, da bi sindikati lahko proučili, kakšne posledice utegne imeti stečaj za delavce.

Sindikatom je jasno, da je ob ukinjanju nedonosnih programov določeno število delavcev odveč. Moti pa jih predlog, da bi šele po uvedbi stečaja ocenili programe in ugotavljali potrebno število delavcev zanje. Ravnanje s presežkom delavcev je potem, ko se stečaj že začne, drugačno kot prej. Po uvedbi stečaja ostane-

jo vsi delavci brez služb, stečajni upravitelj pa določi, katere delavce in koliko jih bo potreboval za izpeljavo stečajnega postopka in za izgotovitev še nedokončanih izdelkov, zavarovanje objektov itd.

Slobodan Radujko, sekretar občinskega sindikalnega sveta Koper, nam je dejal, da sindikate izkušnje učijo, da kar uspejo narediti, lahko naredijo do uvedbe stečaja, kasneje pa nič več. Na seji predsedstva sindikata smo izbrali komisijo, ki bo zahteve sindikata oblikovala in jih bodo skušali uveljaviti. Status vsakega delavca, ki ne bo več potreben v prenovljenem Tomosu, bo treba določiti pred odločitvijo sodišča o začetku stečajnega postopka. Za delavce, ki bi šli v invalidsko upokojitev, bodo zahtevali, da ostanejo v delovnem razmerju, dokler postopek za upokojitev ne bo izpeljan. Pri tem pa je seveda treba pospešiti sam postopek, da bi se končal v dveh, treh mesecih, tako da to tudi za delovno organizacijo ne bi bilo preveliko finančno breme. Škoda pa se mu zdi, da obstoječa zakonodaja ni prilagojena dejstvu, da se

ZDAJ GRE PA RES ZARES

Verjetno se bo večina ljudi šele zdaj, ko so se cene vzpele v vrtočlave višine, dokončno zavedla, v kako globoki krizi živimo. In zakaj smo v tolikšno krizo zabredli? Ne nazadnje tudi zato, ker smo že od leta 1965 – polnih 24 let – imeli večji priliv tuje akumulacije, kot pa smo vračali kreditov. Vendar pa se o tem ni govorilo; bila je to državna skrivnost. Veliko ljudi tudi še vendar ne ve, da smo se najbolj zadolževali od leta 1976 do leta 1980. Leta 1976 smo bili zadolženi samo za 6 milijard dolarjev, leta 1981 pa kar za 20 milijard. Najhuje pa je to, da deviznih sredstev nismo uporabili za novo proizvodnjo, temveč smo največji del teh sredstev porabili sproti ali pa za takšne investicije, ki tega denarja nikoli ne bodo povrnila.

Če se ne bomo uspeli izkupati iz gospodarskih težav in ukrotiti inflacije, bomo verjetno morali preiti na t.i. »nulto varianto«. Ta varianta je prava napačno razumljena; o njej se govori kot o rešitvi, ki jo lahko ponudimo, če želimo povečati proizvodnjo in izvoz, zlasti na konvertibilno tržišče. Vendar pa ta varianta tega ne omogoča. Omogoča samo preživetje v določenem času, in to le preživetje najsposobnejših. Pod nulto varianto je treba razumeti možnost za vračanje tistega delodolga, ki ga je v do konca težavnih razmer sploh možno najti. Za uporabo takšne »variante« pa bi morali dobiti tudi soglasje upnikov.

Možnosti, da bi Jugoslavija v naslednjih desetih letih dobila nova posojila, so zelo majhne. Največ možnosti bodo omejene na odlaganje doplačil dolgov in na odpiranje vrat tujim naložbam.

Vendar bo Jugoslaviji v naslednjih desetih letih – tudi če ne bo vrnila dolarja dolga – nujno potrebno ali novo posojilo ali pa presežek v tekoči plačilni bilanci. To praktično pomeni, da bi morala imeti Jugoslavija letno večji priliv tuje valute, kot odliv. Dejstvo je, da Jugoslavija letno potrebuje od 150 do 250 mil. dolarjev za kreditiranje poslov v tujini in približno 600 mil. dolarjev za odplačilo dolgov Mednarodnemu monetarnemu fondu in Svetovni banki.

Komercialne banke razvitih držav so velik del svojega kapitala, namenjenega posojilom, vložile v države, ki ga ne morejo vrniti. Zato je ta kapital zanje nelikviden. Le malokatera banka bo zato pripravljena odobriti Jugoslaviji nova posojila, saj obstaja velika možnost, da bo tudi ta denar postal nelikviden. Drugi, še pomembnejši razlog pa je v dejstvu, da se jugoslovanski dolg na tujem sekundarnem tržišču kapitala lahko (odkupi) s 50-odstotnim popustom. To praktično pomeni, da banke, ki so nam odobrile posojila, le-ta lahko prodajo za polovično ceno.

Tudi zahodne vlade ne bodo mogle Jugoslaviji finančno pomagati. Ni namreč mehanizma, ki bi omogočal vladam držav OECD, da bi zagotovile finančna posojila oz. večjo finančno pomoč Jugoslaviji. Od Evropske investicijske banke pa lahko Jugoslavija v naslednjih petih letih pričauje samo približno 600 mil. dolarjev posojila.

Problem Jugoslavije ni samo absolutna vsota dolga, temveč predvsem visok (prek 45-odstotni) koeficient zadolženosti države (po merilih MMK) pa so razmere alarmantne že v primeru, če bi koeficient preseže 25 odstotkov).

Po vsem tem je razumljivo, zakaj so ocene zdajšnjih ukrepov ZIS-a (to je naših razmer) tako črno glede. Zaradi vse močnejšega učinkovanja tržnih zakonitosti je treba pričakovati močne socialne pritiskne za opuščenje nekaterih delov teh ukrepov. Razlog za to je visoka socialna, politična in ekonomska cena stabilizacije, ki povzroča: gospodarski zastoj, propadanje gospodarskih enot, brezposelnost, stavke in socialne probleme. Ta cena pa se z odlaganjem ukrepov samo povečuje, kar je pomemben razlog za njihovo celovito uveljavitev. Uspeh ukrepov je (bo) odvisen predvsem od zdržljivosti družbe, da prenese socialne učinke takšne stabilizacijske politike, in od sposobnosti ZIS-a, da jih uresniči. Ne gre zanemariti, da je zaupanje v ZIS in njegove sposobnosti že nekoliko načeto (zlasti v Srbiji) in da je kriza izčrpanosti moči gospodarstva in prebivalstva. Prav zato je oživetje preostalih moči s sistemskimi spremembami nujna (čeprav so učinki sprememb gospodarskega sistema na inflacijo zakasneli in pri visoki inflaciji majhni). Skupaj z uvajanjem ukrepov ZIS-a je zato treba čimprej začeti razgrajevati gospodarski sistem dogovorne ekonomije, to je zamenjati gospodarski sistem, v katerem se delovanje ekonomskih zakonitosti (in racionalnost) ravnanja gospodarskih subjektov) uveljavlja z ustavo in zakoni, s sistemom, v katerem zakon določajo samo tisto, kar ni dovoljeno, vse drugo pa naj ureja gospodarsko življenje samo.

Boris Rugelj

Vinko Blatnik

Ob plenumu CK ZKJ o nacionalnih odnosih

JUGOSLAVIJA Z NARODI STOJI IN PADE

Delavcem seveda ni potrebno na straneh tednika poročati o seji CK ZKJ, saj so jo lahko precej izčrpno spremljali prek televizije in dnevnega časopisja. Za tednik so primernejši komentarji. A resnici na ljubo se človeku vsiljuje pomisleki tudi zastran komentarjev. Le čemu? Če namreč pošteno premislimo, bi nacionalno problematiko, ki je bila sicer po dolgem času osrednja tema zveznega partijskega vodstva, lahko komentirali tudi brez seje. Sama seja pa najbrž resnično ne zasluži drugega, kot da naveličano odmahnemo z roko. Vendar!

Nacionalna problematika je brez dvoma eno od osrednjih vprašanj Jugoslavije. To je eno dejstvo. Drugo pa je, da ta čas navzlic nedvomni in nagli politični pluralizaciji jugoslovanske družbe razen zveze komunistov še nimamo dovolj izoblikovanih političnih sil, ki bi (gledano najbolj kompleksno) mogle izpolniti pričakovanja državljanov glede tega, da ponudijo otipljiva izhodišča za premik z nevarnega roba nacionalnih tektonskih prelomnic. Prelomnic, ki skrajno resno ogrožajo Jugoslavijo. Vendar ni vrednota Jugoslavija, ki se ne meji za državljane in narodne skupnosti, iz katerih je sestavljena. Vrednota je lahko le tedaj, če svojim sestavnim členom pomeni boljšo alternativo od drugih možnosti. Vsekakor se sedaj še vedno zdi, da pretežni večini svojih članov Jugoslavija kot skupna država pomeni vrednota, za katero se spleča truditi. Toda ne le za njen

obstanek, marveč tudi za drugačno kakovost...

Če naj bi od plenuma CK ZKJ imeli kakšno korist, potem bi bil moral govoriti o tej drugačni, novi kakovosti in o tem, kako do nje priti. Nihče ne misli, da obstaja nekje skrit preprost in univerzalen recept za nacionalno harmonijo v Jugoslaviji in da ga morajo člani CK ZKJ le poiskati. To je naporna in nenehna naloga, ki terja optimalno zmes pameti (znanja) in trezne politične volje. Po mojem temu cekaju manjka obojega, slednjega pa še več!

Svoje nadaljnje razmišljanje bi še enkrat rad označil z ugotovitvijo, da so nacionalni odnosi v Jugoslaviji osrednje vprašanje. Še točneje bi bilo, da so nacionalni odnosi zrcalo, v katerem neizogibno odsevajo vsa druga vprašanja. Zmeraj jasneje je, da je nacionalno vendarle pomembnejše od razrednega. Trditev bi rad podprl z eno samo mislijo: pomena in občutljivosti nacionalnih odnosov v državi ni sprememba družbene ureditve (sprememba razrednih odnosov) v ničemer zmanjšala in z njimi se ugonablja tako socialistična, kot se je že kapitalistična Jugoslavija. Rekel bi, da je nacionalno vprašanje za državljane oziroma narodne skupnosti Jugoslavije po vojni postalo le še občutljivejše. Zakaj? Zato, ker so po razočaranjih nad nacionalnimi odnosi v stari Jugoslaviji po vojni njihova pričakovanja glede nacionalne enakopravnosti še večja – in zato so ob krhanju teh odnosov kvečjemu še bolj razočarani.

Srbski nacionalizem je najbolj razvit

Ravno v tem vidim neprimerno večjo odgovornost partije za ta vprašanja. Kajti ona je pridobivala zaupanje in podporo državljanov (in narodov!) ravno s tem, da je ob kritiki nacionalne politike stare oblasti obljubljala to vprašanje pravičneje urediti – in je dolga leta po vojni tudi trdila, da je dokončno rešeno (sic). Vse njeno ravnanje je izhajalo iz dejstva, da si je tako rekoč v celoti prilastila in podredila narode (po čebinskem manifestu »prevzela odgovornost za usodo naroda«). Ponočiti moram to, kar se zapisal že ob slovenskem partijskem plenumu o nacionalnih odnosih. Zaradi one čudne religije KPJ, da njena »beseda meso postaja«, se je partijsko vodstvo dejansko obnašalo tako, kot da je parola (in ustavna norma) o nacionalni enakopravnosti zares dokončno odpravila nacionalno vprašanje. V nadaljnjem času se je zato vodstvo KPJ ubadalo samo še z revolucionarno problematiko, ki jo je zreduciralo na vulgarno razrednost. Narodi Jugoslavije so postali nepomembni. Stel je le delavski razred Jugoslavije. To je bil tudi odmik partije od gesla o odgovornosti za usodo naroda!

Takšno pojmovanje je na široko odprlo vrata tako imenovanemu revolucionarnemu centralizmu in militarizmu, ki pa se je kmalu sprevrgel v državnotpolitični birokratski centralizem in unitarizem. Prav ta, ne pa delavsko-razredni element, je grobo zatiral izražanje narodnih motivov, interesov in lastnosti, dušil je ustvarjalno in naravno dinamiko nacionalnega interesa. Ta se je moral zaradi pritiskov in dušitve postopoma izpriditi v oblike nestrpnega, negativnega izražanja. Tisto, kar bi v normalnih okoliščinah delovalo kot nekaj naravnega in pozitivnega, je v tako zmaličenih razmerah objektivno postajalo agresivno in popačeno – zdravo nacionalno je postajalo vse bolj nezdravo, nacionalistično. To je seveda le splošna podoba razvoja.

Mali smo le separatisti

Mene osebno ne čudi, če je danes najbolj razvit in očiten ravno srbski nacionalizem. Ko se narodnostno čustvovanje velikega naroda prelevi v agresivno izražanje, dobimo pač velik nacionalizem.

Kadar velik narod v federativni državi vztrajno ponavlja, da je on steber in rešitelj te države, se njegov nacionalizem v bistvu poistoveti s centralizmom in unitarizmom, pa tudi s hegemonizmom.

Zastavlja se vprašanje, ali ni nacionalizem manjših narodnih skupnosti zaradi tega nujno obsojen na svojevrsten separatizem. Če so mali narodi skupaj z velikimi ustvarili skupno državo, so jo prav gotovo zato, da bi v njej svobodno in enakopravno živeli, ne pa zato, da bi se od nje ločil (separirali). To bi bila običajna norost. Bržčas torej separatistične oblike nacionalizma malih narodov povzroča občutek ogroženosti s strani velikih narodov oziroma strah pred njihovim unitarističnim in hegemonističnim nacionalizmom. Zato je tudi nevdržna teza, da se separatistične tendence jav-

ljajo pred centralističnimi, unitarističnimi in hegemonističnimi...

Z vsem tem hočem le oziviti in podkrepi tezo o tem, da imajo v večnacionalni državi veliki narodi dejansko večjo odgovornost za zdrave mednacionalne odnose. Konkretno Srbi v Jugoslaviji – in še posebej na Kosovu. Zgodovinsko gledano Srbi temu dejstvu ne morejo ubežati. Zato trdim, da je v končni posledici pri njih skrit glavni ključ za nacionalno enakopravnost in sožitje v tej državi. Če pogledamo, kako danes Srbi izpolnjujejo to svojo odgovornost za mednacionalne odnose v državi, je seveda ocena porazna. Pri tem pa vsaj jaz ne mislim, da odgovornost zadeva samo Srbe. V mednacionalnih odnosih gre za nekakšno partnerstvo, in za uspešno partnerstvo sta odgovorni obe strani. Gotovo pa mora močnejši partner šibkejšemu zagotoviti otipljiv občutek varnosti in zaupanja, s katerim šibkejši partner sploh vstopa v partnerstvo. Brez zaupanja v partnerstvo niti ne bi šel. Vprašanje je torej le to, s čim in kako močnejši partner

nik vlade resda predstavlja zvezno državo v njenih najbolj nevarnih točkah (ekonomska politika, milica, vojska...). Država, kakršno desetletja poznamo, se bo težko in le postopoma znebila svojih negativnih atributov. Vendar se zdi, da skuša Marković s svojim konceptom državo urediti tja, kamor spada. Ta proces nujno potrebuje tudi vso politično podporo, zato se mi zdi prav, da je (navzlic odgovornosti vlade skupščini) na plenumu opozoril na pritiske na vladni program. Nedvomno so ti pritiski politično in nacionalno obravnavani in partijsko vodstvo se mora do njih opredeliti. Jović je zato v polemiki z Markovićem izrazil zgolj formalne argumente (vlada naj poroča in naj njeno delo ocenjuje skupščina, CK se ne more in ne sme vtikati v delo vlade), da bi prikri dejansko navzkrižje interesov. Žal pa plenum ni bil sposoben in voljan potegniti jasne ločnice in povedati, kaj o tem njegova večina misli.

Končno bi lahko nekaj podobnega rekli tudi za nastop Dušana

šibkejšemu vzbudi občutek ogroženosti.

Demokracija bo državljanom ohranila državo

Tu bi se rad dotaknil še enega problema, ki ga je S. Stojanović v polemiki oponašal J. Pleterškemu rekoč, da ne razume, zakaj je državo in demokracijo postavil v medsebojno nasprotje. Stojanovićev pomislek je navidezno na mestu. Dejansko pa ne, ker imajo pač naši narodi s centralistično in zbirokratizirano državo že dolga desetletja zelo slabe izkušnje. Vsi, ki razmišljajo podobno kot Stojanović (ki je sicer doktor zgodovinske znanosti!) pozabljajo, da so se v Jugoslavijo združili izoblikovani narodi. Zato se Jugoslavija ni mogla (tako kot na primer Nemčija in Italija v 19. stoletju) razviti v enonacionalno državo. Nasprotno, naši narodi so skušali svojo narodno identiteto ves čas budno varovati in ohraniti. Tudi skupno državo so sprejemali kot zunanji (pa tudi notranji!) ščit, ki naj brani njihovo identiteto. Zato so, razumljivo, naši narodi vselej občutljivi do skupne države, če ta ne izpolnjuje dogovorjene vloge, temveč z lastno krepitvijo in odtuženostjo narode utesnjuje in ogroža. Samo velika mera demokracije je jamstvo, da država državljanom ne bo ušla iz rok in njihovemu državljanskemu in narodnemu interesu vsilila svoje logike. Zato ima Pleterški, ko se med državo in demokracijo zavzema predvsem za slednjo, v celoti prav.

V tej zvezi se mi zdi potrebno podpreti tudi nastop Anteja Markovića na plenumu. Kot predsed-

Dragosavca in odmeve nanj. Vprašanja, ki jih je načel so dovolj pomembna, da CK o njih razpravlja, vendar se mi zdi, da niso osrednjega pomena. Če vso reč okrog njegove razprave ocenjujem nekoliko taktično, bi rekel, da je dobro vsaj to, da na plenumu odpirajo tudi konkretna vprašanja in da je s tem pomagal tistim, ki upravičeno in odgovorno opozarjajo, da Srbi jahajo nevarnega konja.

Nekateri se ob plenumu tolažijo, češ da je dobro, ker se fronta proti nevarnim srbskim težnjam širi in krepi (kar lajša položaj Slovincem ipd.). Vsekakor cenim odkrite in dobronamerne nastope predstavnikov ZK BiH in ZK Hrvatske. Slabo pa je to, da to ni pripomoglo k zbliznanju »stališč za akcijo«, temveč se razcep v okviru ZKJ kvečjemu poglablja. Nekako se zdi, da se osnovna prelomnica res kaže, kot jo je cinično nakazala »Mladina« z zemljevidom vzhodne in zahodne Jugoslavije. Že to je porazno. A ravno tako nevarno je, ker se na vsaki strani te glavne prelomnice kaže vrsta nacionalnih razpok (na primer Knin).

Zaskrblijoče je, ker je (po moji sodbi) CK ZKJ – razen da je uspel organizirati razpravo – padel na izpitu pri vprašanju, ki prav gotovo je njegova domena. Hkrati je to vprašanje, na katerem je Jugoslavija pravzaprav nastala. Zatorej na njem lahko tudi pade. Ko pravim, da je nacionalno vprašanje domena ZKJ, nočem reči, da naj ima nad njim monopol. Zato pa mi pojav pluralnih pogledov tudi na ta problem ostaja nekakšno zadnje upanje.

Martin Ivanič

NARODI NISO LASTNINA RAZREDA, KAJ ŠELE STRANKE

Pri obravnavi aktualnih problemov med narodi v današnji SFRJ bi se morali spomniti dejstva, da so se zasnove delavskega gibanja vzpostavljale tudi v razmerju do narodov, ob upoštevanju še vedno veljavnega spoznanja, da noben socializem ne more obstajati mimo narodov ali nad njimi. Narodi – tudi slovenski – so trajnejši in širši pojav od kateregakoli gospodarskega ali političnega sistema. V zgodovinskem razvoju naše družbe se je delavsko gibanje, katerega del je ZKS, utemeljevalo v narodu; delovalo pa za socialno osvoboditev in bilo odločilni dejavnik narodnega obstoja in izbojevanja državnosti. Prav v komunističnem gibanju je bilo kot temeljno načelo sprejeto načelo samoodločbe narodov. Na teh temeljih je nastala tudi avnojska Jugoslavija kot federativna država, v kateri so narodi zgodovinski nosilci federacije držav, ki so nacionalno suverene in ki so del svoje suverenosti prenesle na zvezno državo, s čimer pa ti deli suverenosti niso prenehali biti izvorna pravica republik. Z »avnojsko Jugoslavijo«, na katero se sicer mnogi sklicujejo (pogosto s povsem nasprotnih izhodišč), torej še malo ni v skladu pojmovanje, po katerem da je federacija samo sredstvo za ustvarjanje novega državnega naroda, pojmovanje, da je avnojski koncept samo zgodovinski kompromis, ki da se je medtem »izčrpal«, pojmovanje, da je (naj bo) enakopravnost narodov podrejena njihovi številčnosti ali odnosu sil med njimi, zavzemanje za teorijo ugaslosti pravice narodov do samoodločbe, razumevanje narodnih manjšin kot drugorzrednega življa na zanje tujem narodnostnem ozemlju itd., itd. Takšnih političnih tez, ki jih danes pogosto poslušamo, ni mogoče sprejeti in ne morejo biti podlaga za urejanje odnosov v sodobni Jugoslaviji, saj imajo očitno razdiralen učinek. Pri opredeljevanju odnosa med nacionalnim in razrednim tudi ne smemo spregledati dejstva, da se ena stranka ne more polastiti razreda in se razglasiti za edino pojasnjevalko njegovih interesov. Še bolj nevarno pa je, če se ta stranka polasti naroda ali se nanj sklicuje kot njegova edina prestavnica. Narodi niso last nobenega razreda, še manj političnega gibanja ali organizacije. Zastopati interes naroda v razmerju do drugih je upravičena in nujna funkcija vsakega političnega predstavništva, kritična točka pa nastaja ob vprašanju, kako priti do legitimnega političnega predstavništva. Homogenizacija, ki je vse bolj očiten argument v federalnih odnosih, je v prvi vrsti sredstvo boja za monopol oblasti.

Iz razprave na CK ZKS
Priredil V. B.

Mnenja o Zakonu o delovnih razmerjih MONOPOL DELOVNEGA RAZMERJA JE RAZRAHLJAN

Sindikati kot interesna organizacija delavcev podpira podjetništvo oziroma sodobno in učinkovito podjetje, ki ga je treba graditi na znanju, na njegovem stalnem preverjanju in dograjevanju z izobraževanjem ter na inoviranju.

Izhod iz ekonomske krize je v organiziranem pridobivanju znanja in v ustvarjalnosti vseh delavcev, ki jih je treba za to motivirati. V praksi bi to pomenilo stalno merjenje učinkovitosti slehernega delavca oz. delovne skupine in predvsem drugače organizirano delo, kot smo ga bili vajeni. Tem ciljem uspešne organiziranosti podjetja, v katerem bo znanje odločujoč dejavnik razvoja, bodo podrejene pravice, obveznosti in odgovornosti iz delovnih razmerij. Znanje, strokovna usposobljenost, uspešnost in učinkovitost dela so prava zaščita delavca in delovnega mesta in hkrati podlaga za stimulacijo in konkurenčnost, kar vse so po mnenju sindikata elementi trga delovne sile. Zato novi zakon o delovnih razmerjih uvaja možnost preverjanja delavčeve sposobnosti pred odločitvijo o njegovi izbiri za delo na določenem delovnem mestu (čl. 13). O razporeditvi delavca na delovno mesto bo sklepal organ oz. delodajalec, in sicer v skladu z delavčevim znanjem in njegovimi sposobnostmi ter skladno s potrebami delovnega procesa (člen 16). Torej se poslavljamo od dosedanjega samoupravnega akta »razvid del in nalog«.

Zakon daje možnost, da lahko delavca, za katerega je bilo v postopku, predpisanim v splošnem aktu, ugotovljeno, da nima znanja in sposobnosti za opravljanje delovnega mesta, na katero je razporejen, ali pa da ne dosega pričakovanih rezultatov dela, razporedimo na drugo delovno mesto, ustrezno njegovemu znanju in sposobnosti. Če takega delovnega mesta v podjetju ni, delavcu delovno razmerje preneha (člen 17).

Ne glede na to, da ima delavec pravico do ugovora na pristojni organ v podjetju zoper takšen ukrep prerazporeditve, ima sindikat na 17. člen zakona amandma. Kaj z njim zahtevamo? V nobenem primeru ne more biti podla-

ga za prerazporeditev zgolj neustrezna formalna ali priznana strokovna izobrazba. Menimo, da je potrebno izhajati iz nedoseganja pričakovanih rezultatov dela. Če je vzrok za njihovo nedoseganje pomanjkanje znanja in sposobnosti za opravljanje delovnega mesta, je treba takšnega delavca prerazporediti na drugo delovno mesto, ki ustreza njegovim sposobnostim, da v tem primeru poslovodni organ sklepa o prerazporeditvi le na podlagi dokumentiranega in strokovno utemeljenega predloga.

Enako kot že stari zakon pa tudi novi ohranja možnost, da je delavec v interesu in zaradi delovnega procesa razporejen znotraj povezanih organizacijskih oblik na delovno mesto, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnosti. Dalje je lahko delavec začasno, največ za 6 mesecev, razporejen tudi v drugo podjetje – na delovno mesto, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnosti – na podlagi sporazumno sprejetega sklepa pristojnih organov obeh organizacij.

V primerih tehnoloških presežkov delavcev pa ima delavec pravico in dolžnost, da se prekvalificira ali dokvalificira za delo na delovnem mestu v isti ali v drugi organizaciji oz. pri drugem delodajalcu na podlagi sporazuma pristojnih organov obeh organizacij, in sicer na delovnem mestu, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnosti oz. delovni zmognosti.

Namenoma smo se tu zaustavili pri institutu prerazporejanja v vseh oblikah, ki jih zakon predvideva. Prerazporejanje delavcev bo pomagalo doseči ustvarjalnost vseh delavcev v podjetju in jih trajno motivirati za pridobivanje in uporabo znanja.

Naj ob tej priložnosti tudi opozorimo, da je odklonitev razporeditve znotraj organizacije, odklonitev razporeditve v drugo organizacijo in odklonitev prekvalifikacije oz. dokvalifikacije za drugo ustrezno delovno mesto po zakonu hujša kršitev delovnih obveznosti in bo imela za posledico prenehanje delovnega razmerja.

Jože Stegne

JELKA ZAPLAVALA PO SVETOVNIH CENAH

Cerkiški Brest v minulem letu ni bil v zavirljivem položaju. Sanacijski program, za katerega so se odločili lani, pa je že dal prve rezultate. Vsi tozdi, razen morda Pohištva in Tapetništva, so že nad vodo ali pa kažejo bistvene znake izboljšanja. Med tistimi, ki so v tem času naredili največji skok, je prav gotovo begunjska Jelka.

Še pred letom dni so lahko razmišljali le o ukinitvi ali pa o odcepitvi. To drugo bi lahko imenovali tudi prodajo. Če bi se našel kucec. Odločili so se za tretje, za sanacijo.

»V začetku lanskega leta,« je pripovedoval Marjan Braniselj, predsednik začasnega poslovodnega organa Jelke, »pa tudi že ne-

uspešno, je bila triletna pogodba s švedsko firmo IKEA. Zagotovljena prodaja 80 odstotkov proizvodnje, predvsem pa pomoč z ugodnimi krediti, deloma nepovratnimi, deloma brezobrestnimi in pa zagotovljena najodobnejša tehnologija so nam zagotavljali, da lahko splavamo. Nabavili in postavili smo popolnoma novo proizvodno linijo za proizvodnjo belega pisarniškega pohištva. Seveda, po načrtih firme IKEA.

Ni šlo lahko. Sledila je nujnost zmanjšanja števila delavcev od 176 na 73. Danes jih sicer imamo še 106, vendar jih je 29 na porodniškem, pri vojaki ali pa so v postopku za upokojitve. Tiste, ki so ostali, pa je bilo treba prekvalifi-

Pri zagonu pa so imeli tudi nekaj težav. Nagajali so jim stroji, tako da so le s težavo in s pomočjo drugih izpolnili pogodbene obveznosti.

Sicer pa je tovariš Braniselj navedel tudi zgovoren podatek o novi produktivnosti. Pred uvedbo sanacije je 140 zaposlenih predelalo 2.500 kvadratnih metrov ivernih plošč, sedaj jih 73 predela kar 4.500. Res pa je, da so prej imeli 15 različnih programov, sedaj pa enega.

Do septembra bodo vso proizvodnjo izvozili, potem pa bodo z dovoljenjem firme IKEA lahko 20 odstotkov prodali tudi doma. Njihova proizvodnja bo predstavljala 50 do 60 odstotkov tega artikla v okviru prodaje firme IKEA.

kaj prej je začel padati obseg proizvodnje in tudi produktivnost. Vzrok? Preštevilni in slabi programi, stara tehnologija, slabi delovni pogoji in ne nazadnje tudi slaba produktivnost, ki je bila odraz vsega naštetega. Pa še kaj drugega je bilo zraven.

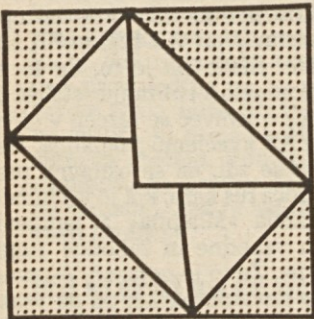
No, možnost za sanacijo, in to

cirati. Vsi delavci so morali opraviti tečaj in tudi izpite; sledila je selekcija, kjer so slabi odpadli. Ni kaj, strokovnost je stvarnost, brez nje bi ostali brez možnosti. Z njo smo se tudi dobro podprli, saj imamo tri diplomirane inženirje in tri inženirje s končano prvo stopnjo.

Da pa ne bodo čisto odvisni od enega partnerja, že sedaj iščejo tudi rezervne programe.

»Prve tri mesece smo sicer delali z izgubo. Predvsem zaradi okvar strojev. Prepričani pa smo, da bomo že konec leta vsaj na pozitivni ničli.«

Andrej Agnič

PREJELI SMO

Socialno delo v zaostrenih gospodarskih razmerah

V času težkih gospodarskih razmer postaja problem tehnoloških presežkov vedno bolj opazen tudi pri delu socialnih delavcev, bodisi pri pripravljanju programov ali pri konkretnih razporeditvah, iskanju

drugih zaposlitev. Pred kratkim so se socialni delavci v okviru Društva socialnih delavcev občine Ljubljana Moste-Polje soočili z ukinitvijo delovnega mesta socialnega delavca v eni od močanskih delovnih organizacij. To je socialne delavce spodbudilo, da so sklenili s sodelovanjem tudi drugih družbenih dejavnikov, ki pripravljajo in izvajajo programe socialnega varstva, strokovno podkrepiti potrebo po socialnem delu v organizacijah združenega dela.

Konec meseca junija je Društvo socialnih delavcev Ljubljana Moste-Polje sklicalo razširjeno sejo o problemu socialnega dela v zaostrenih gospodarskih razmerah. Seje so se udeležili tudi predstavniki republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo, Višje šole za socialne delavce v Ljubljani, občinskega sindikata in centra za socialno delo.

Vloga socialnih delavcev v posameznih organizacijah združenega dela v občini je zelo različna. Odvisna je predvsem od odnosa vodilne strukture do socialne varnosti delavcev, družbenega standarda, življenjskih in delovnih pogojev zaposlenih delavcev ipd. Pogosto so socialni delavci v organizacijah združenega dela izločeni iz tokov, ki kreirajo življenje v delovnih organizacijah, njihovo delo je razvrednoteno v primerjavi z drugimi strokovnimi delavci, delovni pogoji pa neustrezni načinu dela z ljudmi.

Predsednica občinskega sindikata tov. Marija Fedran je menila, da je vloga socialnih delavcev tesno povezana z vlogo sindikata v delovni organizaciji in posredno tudi na občinski ravni. Pomembno vlogo ima strokovni delavec pri preventivnem delu na področju socialne varnosti delavcev. V nasprotju z za-

hodnim svetom, kjer je socialno delo zelo cenjeno in vključeno v visoke strokovne raziskave, je pri nas prepuščeno stroki s premajhno družbeno veljavo. Zaostrene gospodarske in politične razmere, zmanjšanje individualnega in družbenega standarda, večanje brezposelnosti med mladimi, ustvarjanje tehnoloških presežkov in kriza družine dajejo veliko možnost za poglobljene analize ob konkretnem strokovnem delu.

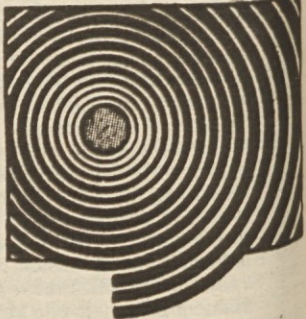
Ker se v gospodarstvu daje prednost predvsem ekonomskim rezultatom gospodarjenja in dejavnosti, ki te rezultate lahko interpretirajo, obstaja bojazen, da bomo ob tem pozabili na človeka in zanemarili dejstvo, da je le zdrav in zadovoljen človek lahko motiviran za uspešno delo. Stroke, ki se ukvarjajo z ljudmi, bi morale v procesu prenove gospodarstva imeti pozitivnejšo vlogo,

kot jo imajo.

Udeleženci seje so menili, da bi morale delovne organizacije v svoje programe razvoja vključiti celovito skrb za človeka in omogočiti višjo raven strokovnega dela z ljudmi. Potrebno bi bilo posvetiti večjo pozornost izobraževanju strokovnih delavcev – socialnih delavcev kot tudi vodilnih in vodstvenih delavcev s področja psihologije dela, varstva pri delu, socialne patologije in podobno, skrbeti za dosledno izvajanje načel etike socialnega dela, poskrbeti za družbeno uveljavljanje poklica tudi v novem zakonu o podjetjih.

Društvo socialnih delavcev Ljubljana Moste-Polje je sprejeta stališča razširjene seje o profesionalizaciji stroke socialnega dela v zaostrenih gospodarskih razmerah dalo v svoj program dela za leto 1989 kot primarno nalogo društva.

Miranda Urh

ODMEVI

Maribor slovenska mimoza

V prispevku s tem naslovom (objavljen je bil v 28. številki vašega tednika 21. 7. 1989) avtor Milan PREDAN omenja tudi našo občino. Ker so v prispevku nekatere trditve, ki niso povsem točne, želim za tiste, ki so ga prebrali, zapisati nekaj pojasnil, in to samo v zvezi s predzadnjim odstavkom. Če se bomo občani občine Maribor Pesnica na referendumu 10. 9. 1989 odločili, da

Društvo za varstvo okolja meni, da je Fiesa turistično že zdaj preobremenjena
**BODO DELAVCI, KI IŠČEJO SVOJ PROSTOR POD SONCEM,
 ZNOVA OBSOJENI NA ČAKANJE IN NEGOTOVOST?**

Sončna Fiesa, naravni amfiteater, obdan z vinogradi, oljčnimi nasadi in trsem, je zatočišče mnogih slovenskih delavcev, ki si v poletnih mesecih zažele nekaj dni sonca, vonja po morju in brezskrbnosti. Tu je več počitniških domov, vendar zelena dolina ni smotno izkoriščena. Zato mnogi že dolgo tuhtajo, kako bi v Fiesi poskrbeli za nove počitniške zmogljivosti, namenjene delovnih ljudem in njihovim družinam.

V ta namen je bilo že veliko posvetov in sestankov. Tako so se med drugim pred poldrugim desetletjem v Piranu sestali predstavniki Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, Republiškega sekretariata za urbanizem, Turistične zveze Slovenije, Obalne turistične zveze Koper, Skupščine občine Piran, predstavniki sklada za urejanje in dajanje stavbnih zemljišč piranske občine, Investitorbiroja Koper, republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev in zastopniki delovnih organizacij. Sestanek je bil organiziran na pobudo Republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije, katerega prvi mož je takrat bil Andrija Vlahovič. Najpomembnejše na dnevnem redu je bilo načrtati pot za izgradnjo sodobnega delavskega turističnega centra v Fiesi.

Od takrat pa do danes smo se postarali kar za petnajst let, pa se v zalivčku za hrbtom Pirana ni kdo ve kaj spremenilo.

Rezervat za domači turizem

Že pred časom smo v Sloveniji spoznali, da je prihodnost domačega turizma, delavskega ali sindikalnega, saj ni bistveno, kako ga imenujemo, v počitniških skupnostih, to je v združevanju vsega, kar je pogoj za resno načrtovanje, gradnjo in vzdrževanje sodobnih turističnih zmogljivosti, ki so namenjene delavcem. Zato se slovenski sindikati že od nekdaj zavzemajo, da bi s samoupravnimi interesnimi skupnostmi za oddih in rekreacijo delavcev zagotovili potrebne površine in s povezovanjem zainteresiranih s povezovalnimi organizacijami prišli do po-
 čitniško-rekreacijskih središč s celovito ponudbo. S tem name-

nom je Republiški odbor sindikata gradbenih delavcev Slovenije tudi ustanovil iniciativni odbor za izgradnjo delavskega turističnega rekreacijskega centra v Fiesi.

Seveda je bilo vse to v dogovoru s predstavniki piranske občine, ki so sklenili, da zaliv Fieso rezervirajo za delavski turizem. Prostora je tu še vedno dovolj, slovenska obala je blizu in ne navsezadnje je, kljub prednostim, ki jih prinaša komercialni turizem, potrebno poskrbeti tudi za domačega človeka. Pa čeprav na počitnicah manj zapravi kot mnogi tujci.

Končno zavihali rokave

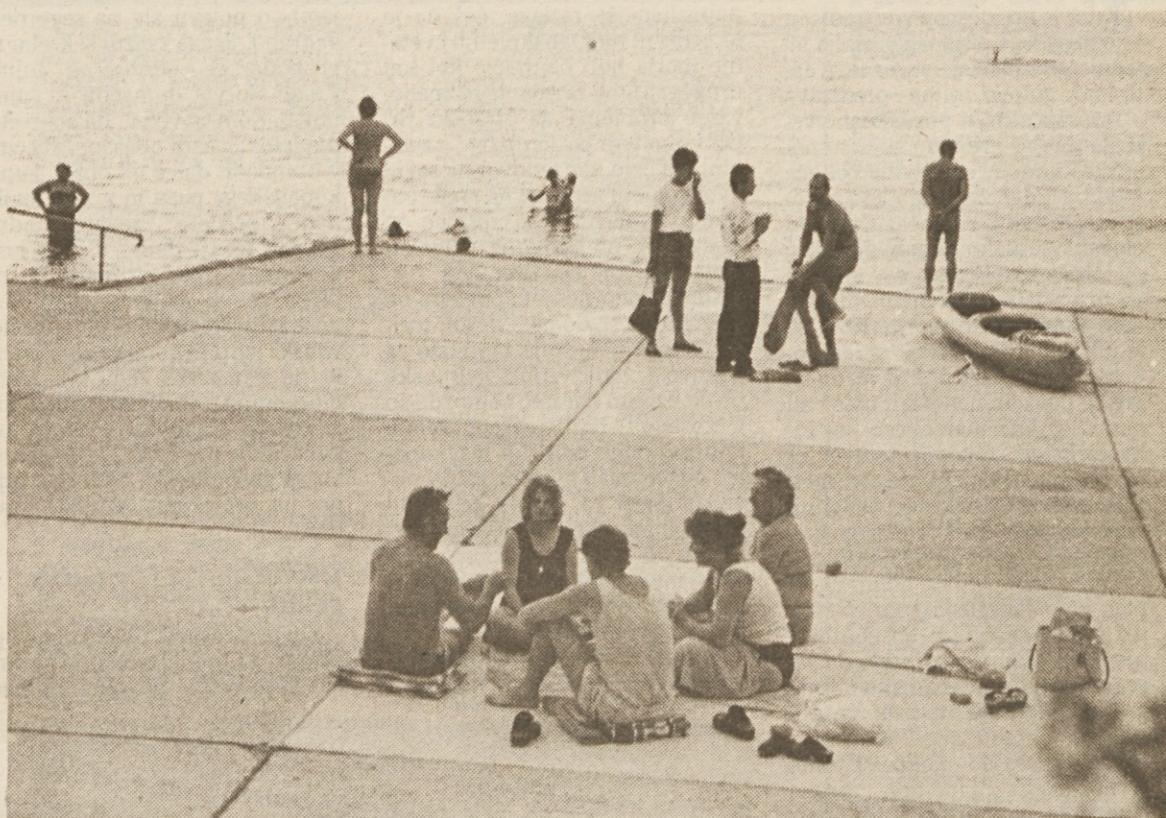
Republiški odbor sindikata gradbenih delavcev Slovenije je tiste čase, to je pred poldrugim desetletjem, zbral 18 interesentov za gradnjo delavskega turističnega rekreacijskega središča v Fiesi. Potlej je odbor povabil k sodelovanju še druge kolektive in zbral prijave do aprila 1975. S tem pa se je akcija, da bi s sodelovanjem in združenimi močmi prišli do novih počitniških zmogljivosti, tudi končala. Ostalo je le pri načrtih in lepih željah.

Po dolgem času pa so v Fiesi letos na pomlad vendarle zavihali rokave. Stara zamisel slovenskih sindikatov je pričela dobivati precej bolj prijemljive temelje.

Borut Valenčič, direktor Zavoda za urbanistično načrtovanje in urejanje prostora občine Piran, nam je ob tem povedal: »Želimo, da bi ob območju Fiese zrastle sodobno počitniško naselje, ki bo dostojno nadomestilo razdrobljene in v mnogih pogledih neustrezne počitniške zmogljivosti v naši občini. Seveda je pogoj za nadaljnjo gradnjo rekreacijskega centra ureditev komunalne infrastrukture. Zato smo poskrbeli za vso potrebno dokumentacijo in komunalno ureditev zaupali delovni organizaciji SCT...«

Že jeseni naj bi začeli v Fiesi graditi prve bungalove, uredili naj bi tudi plažo in, kot se spodobi, poskrbeli tudi za obe jezerci. Skratka, vse kaže, da gre to pot zares in da ne bo ostalo le pri lepih načrtih.

Pa se je, verjeli ali ne, spet začelo zatikati. Pa ne le pri denarju in

Fiesa v teh dneh – nobene prave gneče. Slika: Andrej Agnić

podobnih stvareh. Sicer pa – povsem brez zlobe in cinizma – smo v naši družbi sploh kdaj sposobni storiti kaj pametnega, pa naj gre za karkoli, ne da bi kdo na vso moč nasprotoval?

Nekateri so, kot vedno, spet »proti«

No, pa brez dolgovezenja. Ko so pred tedni predstavniki SCT iz Ljubljane, ki bodo poskrbeli za nove počitniške zmogljivosti v Fiesi, začeli zbirati konkretne ponudbe in v ta namen objavili tudi oglas, so dvignili svoj glas varstveniki okolja. V svoji izjavi za javnost so povedali naslednje:

»Izvršni odbor Društva za varstvo okolja je s presenečenjem sprejel oglas SCT Ljubljana o prodaji za trg, torej o pozidavi Fiese.

Ta ponudba se v celoti odmika od koncepta, na podlagi katerega je bil sprejet zazidalni načrt: leta 1983 so ga sprejeli z minimalno skupščinsko podporo, kajti že ta-

krat se je pojavilo vprašanje ohranitve ekološkega ravnovesja tega območja.

Ekološko vedenje do našega okolja se je v zadnjih letih spremenilo, zato ocenjujemo, da je potrebno ponovno presoditi obremenitev prostora, ki je sicer podana v sprejetem zazidalnem načrtu Fiesa – Pacug.

V skladu z novo prostorsko zakonodajo zahtevamo, da pred začetkom pozidave IS SO Piran zazidalni načrt dopolni s posebnimi strokovnimi podlagami, ki se nanašajo na naravne lastnosti in na ustvarjene razmere na obravnavanem območju ter na vplive predvidenih ureditev na okolje.

Društvo za varstvo okolja ugotavlja, da je Fiesa turistično že zdaj preobremenjena in da v tem zalivu nikakor ni dovolj prostora za skoraj 1500 novih ležišč. Pa ga res ni?

Ob vsem tem je najbolj značilno in obenem nerazumljivo to, da prihaja do pomembnih nespora-

zumov in razhajanj v samih izhodiščih za gradnjo prepotrebne počitniškega centra po dolgoletnih razpravah, dogovarjanjih in usklajevanjih. Res, čisto po naše.

Kdo ve, kaj se bo izcimilo iz novega nesporazuma. Vsi, ki so računali na Fieso in svoj prostor pod soncem, lahko samo upajo, da ne bodo, ne krivi ne dolžni, znova obsojeni na dolgoletno čakanje in negotovost. Da bo zaliv v Fiesi končno služil svojemu namenu in potrebam slovenskih delavcev, pa se bo seveda nujno prav kmalu dokončno dogovoriti in začeto delo nadaljevati. Razumljivo, da bo moral pri tem nekdo tudi popustiti. To pa ne bo tako težko, če bodo imeli širši interesi delovnih ljudi prednost pred drugimi hotenji.

Ni kaj, stvari bo potrebno postaviti na tehtnico. Sicer pa, brez sprenevedanja: če hočemo kaj pridobiti, biti za nekaj bogatejši, se moramo običajno, vsaj pogosto je tako, tudi čemu odpovedati.

Andrej Ulaga

tudi v prihodnje želimo svojo občino, in bo našo voljo z zakonom potrdila republiška skupščina, občina ne bo pridobila statusa manj razvitih. Tega že ima, saj je po odloku republiškega izvršnega sveta osem (od desetih) krajevnih skupnosti gospodarsko manj razvitih. Imamo tudi status obmejne občine (32 km državne meje). Občina tudi ne bo pristala na grbi republike, kot navaja avtor prispevka, saj po izračunih, ki so jih naredili v republiškem sekretariatu za finance, ne bomo potrebovali dopolnilnih sredstev. Za kritje proračunskih potreb bodo zadoščali izvorni prihodki in odstopljeni del republiškega prometnega davka (le-tega pa dobiva večina slovenskih občin).

Tudi ni res, da zdaj za občino skrbi mesto. Žal za sedem let nazaj ni primera, da bi mesto spodbujalo razvoj območja naše občine. Prej kot to bi lahko trdili nasprotno. Vedeti namreč moramo, da tudi na območju naše občine zbiramo prispevke za prora-

čunske potrebe, družbene dejavnosti in materialno proizvodnjo. Zbrani zneski pa niso tako skromni, kot nekateri trdijo. Kar precej denarja se prelija v mesto. In ker smo že siti vseh teh očitkov, komu vse smo na grbi, želimo tudi v prihodnje svojo občino, v kateri bomo načrtovali in v okviru svojih možnosti uresničevali razvoj.

Zoran Lešnik

Inovacijski kotichek

Najprej se zahvaljujem uredništvu Delavske enotnosti za odločitev, da vpelje v glasilo Delavska enotnost novo rublisko »Inovacijski kotichek«.

Te odločitve smo veseli vsi tisti, ki se profesionalno ali amatersko ukvarjamo s to dejavnostjo, torej tisti, ki znamo prisluhniti potrebam trga, inovativnega poslovanja, potrebam ustvarjalnega mišljenja, inovatorjem. Ta kotichek naj bi bil namenjen vsem ustvarjalnim ljudem. S pomočjo njega bomo laže

sledili vsem trendom razvoja inovativne dejavnosti v gospodarstvu in nasploh v naši družbi. Z informacijami z različnih področij inovativne dejavnosti bomo širili znanje o potrebi po vsesplošnem razvoju te dejavnosti. Znanje človeka motivira v našem primeru za hitrejši razvoj inovativne dejavnosti. Motivacija je največji ustvarjalni dejavnik.

O tej priložnosti želim povabiti vse, ki še omahujejo, naj se nam pridružijo na ustvarjalni poti v lepšo prihodnost. Obenem vam želim veliko uspehov pri ustvarjalnem delu. Tovariški pozdrav!

Danica Kranjc

RADIO CELJE – NAŠIH 35 LET

RAZPIS

družbenopolitičnega usposabljanja za predstavnike osnovnih organizacij in konferenc zveze sindikatov v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici od septembra do decembra 1989

I. 5-DNEVNI SEMINAR ZA PREDSEDNIKE OSNOVNIH ORGANIZACIJ IN KONFERENC ZS

Vsebina seminarja bo podobna programu letošnjih spomladanskih seminarjev. Pripravili bomo še dva seminarja, ker nekaj občinskih svetov ZSS načrtuje tovrstno usposabljanje.

Termina seminarjev:
 1. od 25. 9. do 29. 9. 1989
 2. od 16. 10. do 20. 10. 1989

II. 3-DNEVNI SEMINAR ZA PREDSEDNIKE OSNOVNIH ORGANIZACIJ IN KONFERENC ZS

Program:
 1. Družbenoekonomske razmere, ki zahtevajo prenovu sindikatov
 2. Zakon o podjetjih in delovnih razmerjih ter opredelitev vloge sindikatov v statutih podjetja

- 3. Sindikat in kolektivne pogodbe
- 4. Sindikat in socialna politika; sindikat in presežki delavcev
- 5. Metode dela v sindikatih; Priprava in vodenje sestanka in seje
- 6. Prenova sindikatov in priprave na naš kongres (okrogla miza, na kateri sodelujejo člani predsedstva RS ZSS)

Termini seminarjev:

- 1. 6. 11. do 8. 11. 1989
- 2. 13. 11. do 15. 11. 1989
- 3. 20. 11. do 22. 11. 1989
- 4. 4. 12. do 6. 12. 1989
- 5. 11. 12. do 13. 12. 1989
- 6. 18. 12. do 20. 12. 1989

Ob koncu usposabljanja bodo udeleženci prejeli potrdila. Pojasnila o programu in organizaciji usposabljanja predsednikov osnovnih organizacij ZSS dobite na občinskem svetu ZSS.

Udeleženci seminarjev bivajo v SIC Radovljica. Nadomestilo OD in potne stroške udeležencev praviloma zagotovijo organizacije združenega dela oziroma podjetja, preostale stroške pa do nadaljnjega republiški svet Zveze sindikatov Slovenije.

Prijavite se občinskemu svetu ZSS ali direktno v SIC Radovljica (Peter Finžgar, pedagoški vodja, tel. 064 74-090).

Druge ustajljene oblike usposabljanja bomo pripravili po dogovoru z republiškim svetom Zveze sindikatov Slovenije in občinskimi svetovi ZSS.

Onesnaženo morje je plod malomarnosti, ne pa nesrečnega naključja

NAPLAVLJENA RESNICA

Kdor le prek časopisov, radia in televizijskega ekrana spremlja letošnje onesnaženje severnega Jadrana, gotovo nima predstave o razsežnostih in posledicah cvetenja morja. Pred leti so nam počitnice na morju grenile pekoče mezuze, zdaj, že drugo leto zapovrstjo, mrtve kremenčaste alge, ki človeka še kako odganjajo daleč od obale in rekreacije v nekdanje tako kristalno čistem in mikavnem Jadranskem morju. Kdor se je julija ali pa tudi kak teden poprej mudil v Istri, dobro ve, da ne gre za povsem nedolžen pojav ali nepomembno malenkost, kot želijo nekateri prikazati, temveč za pravo katastrofo. Ta utegne imeti zelo hude posledice za nadaljnji razvoj našega turističnega gospodarstva in sploh življenja ob priobalnih krajih, če ne bomo ukrepali, to je Jadransko morje zaščitili pred nadaljnjim onesnaževanjem. Na dlani je namreč, da ne gre za nekakšno višjo silo ali nesrečno naključje, temveč za posledice dolgoletnega mačehovskega odnosa do okolice oziroma življenjskega prostora. Vsaka stvar ima svoje meje. Tudi onesnaževanje. Račun za nepremišljeno ravnanje in zdravljenje bolnika pa je običajno presenetljivo velik. Tudi v našem primeru.

(Pre)optimistične uradne ocene

Medtem ko na naši strani Jadrana lepljiva umazanija odganja turiste v glavnem le iz Istre, je na italijanski obali morje letošnje poletje takorekoč neuporabno. Belkasta sluzasta preproga se tam razprostira na približno 400 kilometrih. Zaradi nje dopustniki bežijo drugam, hitro pa admira tudi življenje pod morsk gladino.

Alge, ki letos grenijo življenje ob morju, se nenormalno hitro razmnožujejo zlasti zaradi velikih količin dušika in fosforja, ki prihajata v morje s kopnega. Zato so

najrazličnejše razlage, češ da je letošnje in tudi lanskoletno cvetenje morja bolj naključje kot kaj drugega, zgolj zavajanje in speljevanje problema na stranski tir. Ob vsem tem pa so mnogi, z zelenimi na čelu kar zadovoljni, saj je dvojje poletij zapored na obale Jadrana naplavilo vso resnico in marsikoga prebudilo iz dolgoletnega zadovoljnega dremeža.

Ob sila neprijetnem pogledu na naše morje se domači in tuji turisti čedalje pogosteje zanimajo za kakovost vode vzdolž jadranske obale. Dobro namreč vemo, da so v sosednji Italiji zaradi velike koncentracije odmrlih alg kopanje odsvetovali, niso pa ga prepovedali. Sicer pa, kdo ve, če je bilo to sploh potrebno, saj je kljub različnim občajem in smislom za čistočo med nami presneto malo takih, ki so se pripravili namakati v lepljivi brozgi.

V zvezi z »nekaterimi nepopolnimi in celo netočnimi informacijami« o pojavu alg na severnem Jadraru, je naš zvezni sekretar za gospodarske odnose s tujino Franc Horvat domačim in tujim novinarjem povedal, da so cvetenje letos opazili občasno, zvečine v območjih daleč od obale, zunaj kopališkega pasu in v zelo majhnem predelu severozahodne Istre. K tem je dodal, da alge niso nevarne in niso strupene ter da jih je veliko manj kot lani. Vse dosedanje raziskave ob jugoslovanski jadranski obali so izpričale, da je morska voda v bakteriološkem in kemičnem smislu kakovostna. Kakovost vode na kopališčih, je poudaril zvezni sekretar za gospodarske odnose s tujino, pa preverjajo skorajda vsak dan.

Usoda morja je v naših rokah

Žal je stvarnost precej manj optimistična. Lepljiva sluz je prekrila toliko vodne površine ob naši

Istri, da je včasih prav težko ujeti trenutek in napraviti nekoliko zamahov v vsaj za silo neoporečni vodi. Zavesa kremenčastih alg sega globoko v vodo, marsikje vse do dna. Umazanija sega marsikje vse do italijanske obale. Odganja turiste in uničuje že tako osiromašeno življenje v razmeroma plitkem morju severnega Jadrana.

Letošnje cvetenje alg res ni tako občasno in simbolično, kot želijo prikazati prenekateri uradni krogi. Prav zaskrbljujoče je, saj je, kot smo že povedali, prav od kakovosti morja v marsičem odvisna nadaljnja usoda našega turističnega gospodarstva in razvoja življenja ob obali.

Spričo tega si na slovenski obali še kako prizadevajo, da bi številnim domačim in tujim gostom nudili vsaj malce nadomestila za sicer tako brezskrbno in uživaško rekreacijo v morju. Nekaj kopališč so pred »komaj zaznavnimi pojavi cvetenja alg« zaščitili z varovalnimi pregradami, poskrbeli so za nove bazene, z morske površine pa kar naprej posnemajo hudo nesnago.

Ni je cene, ki bi bila previsoka

Predsedniki občinskih in obalnega izvršnega sveta so sklenili,

naj delovna organizacija Hidro, ki čisti morje, pošlje račune za do- slej opravljeno delo občinskim izvršnim svetom. Stroški dosedanjega čiščenja znašajo že okrog 200 milijonov dinarjev. Predsedniki izvršnih svetov so ob tem zahtevali, naj bodo ekipe za čiščenje morja v prihodnje stalno pripravljene. Stroške bodo tudi v prihodnje pokrivali izvršni sveti. Sicer pa je našemu morju pri- skočil na pomoč tudi odbor udeležencev dogovora za delitev združenih sredstev ob elementarnih nesrečah. Hidru je odobril 500 milijonov dinarjev pomoči do 15. septembra, da ne bi prenehal čiš- titi morja.

Zavedati pa se moramo, da s še tako popolnimi čistilnimi akcijami našega morja ne bomo rešili. Za njegovo nadaljnje življenje in privlačnost moramo enkrat za vselej odpraviti vire onesnaževanja, in to ne samo na naši strani Jadrana.

Ob visoki ceni, ki jo bo potrebo- no plačati za ohranitev našega Jadrana, ne gre cincati in zgubljeni dragocenega časa. Ni je cene, ki bi bila previsoka za ohranitev morja. Imamo en sam Jadran in ta je – nenadomestljiv.

Andrej Ulaga

ZR Nemčija

SKRIVNOST USPEHA

Zahodna Nemčija je že tri leta zapored na prvem mestu med svetovnimi izvozniki. Pomemben osnovni pogoj za ta uspeh so ugodno vzdušje v obratih ter z delovnimi razmerami in nagrajevanjem zadovoljni delavci. V Zahodni Nemčiji je 51 odstotkov delavcev zaposlenih v storitvenih dejavnostih. S povečevanjem pomembnosti tega dela gospodarstva se vse hitreje zmanjšuje število ljudi, zaposlenih v proizvodnji.

Zaradi strukturnih sprememb nacionalne ekonomije se je zmanjšalo tudi število sindikalno organiziranih delavcev. Z dveh tretjin »delojemalcev«, kot v ZRN imenujejo delavce in nameščence, včlanjenih v sindikate se je njihovo število znižalo na manj kot 40 odstotkov.

Delavci v novih poklicih v storitveni dejavnosti, na primer računalniški tehniki se redko včlanijo v tradicionalno delavsko organizacijo. Razlog za to je povpraševanje na trgu po njihovem poklicu, ki delodajalce sili, da jim nudijo

nadpovprečne pogoje in zato ne potrebujejo podpore sindikata.

Zveza nemških sindikatov DGB, ustanovljena leta 1949, združuje 17 panožnih sindikatov z okoli 7,8 milijona članov. Najmočnejši in, kot pravijo v njegovem tajništvu, najštevilnejši posamezni sindikat na svetu je IG Metal, organizacija kovinarjev, ki ima okoli 2,5 milijona članov. Obstajajo še nekateri manjši sindikati, ki iz političnih ali verskih razlogov niso v Zvezi nemških sindikatov, tradicionalnem partnerjem socialno demokratske stranke (SPD).

IG Metal in druge posamezne organizacije v okviru DGB zaje- majo vse zaposlene v panogi, na primer od voznika v jeklarni do livarja, knjigovodje in računalniškega tehnika. Sindikat se z delodajalci pogovarja v imenu vseh.

V ZRN določa država splošne okvirne pogoje dela, nagrajevanja in socialne varnosti. Tako imenovani socialni partnerji, to je sindikati in delodajalci, pa se neposredno med seboj dogovarjajo

o kolektivnih pogodbah – o tarifah za mezde delavcev in plače nameščencev ter drugih konkretnih delovnih pogojih.

Predlani je bilo v ZR Nemčiji sklenjenih 6200 kolektivnih tarifnih pogodb. Nekateri so veljale za vso državo, mnoge pa le za posamezna podjetja. Neposredno pravno veljavo ima tako kolektivna pogodba le za njene podpisnike, to je za člane sindikata in delodajalce, s katerimi so se dogovarjali.

V praksi pa imajo pravico do plačila po sklenjeni tarifi vsi, tudi če niso člani sindikata, če je podjetje, v katerem delajo, vključeno v organizacijo delodajalcev, ki so se pogajali s sindikatom. Tako so na primer včlanjeni v sindikat vsi železničarji, gozdarskih delavcev pa le 10 odstotkov, vendar so vsi, tako na železnici kot v gozdarstvu, plačani skladno z določili sporazuma, ki so ga panožni sindikati podpisali z združenjem delodajalcev.

Obstajajo tri vrste tarifnih ali kolektivnih pogodb. Pogodbe

o višini mezd in plač, pogodbe o mezdah in plačah, odvisnih od vrste dela in okvirne pogodbe o delovnih pogojih (na primer dolžini letnega dopusta, varstvu pred odpovedjo ali nočnem delu).

Pravilo je, da s kolektivno pogodbo določijo minimum, ki ga morajo delodajalci spoštovati. V praksi pa firme izplačujejo znatno večje osebne dohodke, kot so določeni v kolektivni pogodbi, pa čeprav so že določila kolektivne pogodbe nad zakonsko določenimi minimumi. Zakon na primer predpisuje najmanj tri tedne letnega dopusta, kolektivne pogodbe ponavadi predvidevajo pet tednov, podjetja pa pogosto dovoljujejo še dodaten teden.

Po argumentih delodajalcev je takšna čvrsta socialna skrb za delavca ovira za večjo »fleksibilnost« kapitala in zmanjšuje zanimanje za nova vlaganja v ZR Nemčiji. Obenem pa isti delodajalci priznavajo, da so usposobljenost, disciplina in visoka profesionalna zavest delavcev eden od odločilnih dejavnikov zahodno-nemškega gospodarskega uspeha, posebno izvoza.

Vsak tretji zaposleni v ZR Nemčiji dela za izvoz. Kljub temu, da ZR Nemčija izvažajo predvsem drage izdelke, kot so motorna vozila, stroji in druga industrijska opre-

ma, je že tri leta zapored na prvem mestu med svetovnimi izvozniki. Pomemben pogoj za take uspehe je »ugodno vzdušje v obratih«, to je zadovoljstvo delavcev z delovnimi razmerami in nagrajevanjem. Zahodnonemški sindikati, predvsem organizacija kovinarjev, so zato v prvih vrstah borbe proti tako imenovanemu socialnemu dumpingu, ki bi se lahko pojavil leta 1992 z uresničevanjem skupnega trga držav evropske skupnosti.

Sindikati se bojijo, da bi kapital lahko izsilil znižanje visokih socialnih standardov, doseženih v dolgoletnih bojih. Metoda za to bi lahko bila selitev proizvodnje v države z znatno nižjimi plačami in bistveno nižjimi spremljajočimi stroški sociale, kot so na primer Portugalska, Španija in Irsko.

Proti temu grozečemu socialnemu dumpingu se v nekoliko čudnem zavzetosti borita konservativni nemški kancler Kohl in francoski socialistični predsednik Mitterrand. Njun glavni nasprotnik je angleška predsednica vlade Thatcherjeva, ki meni, da je treba vse prepustiti tržnim zakonitostim, tudi izenačevanje socialnega standarda.

(Dušan Reljič) po RAD-u

Avgustovski pogovor s predsednikom občinskega sindikalnega sveta v Metliki Jožetom Petricem o stvareh, ki z dopusti nimajo dosti zveze

BELOKRANJCI SMO OPTIMISTI

Čas dopustov je. Tudi za Belokranjce to velja. V Metliki ima ta čas skoraj večina delovnih organizacij kolektivni dopust. Le majhen pa je odstotek tistih, ki dopust preživljajo na morju. Vsako leto jih je manj.

Obiskal sem predsednika občinskega sindikalnega sveta v Metliki Jožeta Petrica, ki je zaposlen kot vodja splošnega oddelka Tovarne kopalniške opreme, tozda Novoles. S klepetom naj bi poskušala ustvariti sliko dela in življenja te belokranjske občine.

»V občini nimamo delovnih organizacij, ki bi poslovale z izgubo. Tu in tam se pojavljajo težave, vendar so le občasne. Se na najslabšem je v tem času Novoteksov tozd v Metliki. Tekstilci so tako povsod v težavah.

V zadnjem času tudi nismo imeli prekinitev dela, če ne upoštevamo izsiljenega sestanka v Beti, kjer je šlo za osebne dohodke. Tisti, ki delajo v štirih izmenah, so menili, da dobijo premalo v primerjavi z drugimi. Problem so hitro rešili.

Ko smo že pri osebnih dohodkih, je prav čudno, da nimate več štrajkov. Dejali ste, da so pri vas povprečju za 20 odstotkov nižji od tistih v Novem mestu. Novomeški pa za prav toliko nižji od ljubljanskih. Nastaja kar velika razlika.

»Res je, so pa tudi naši delavci malo drugačni. Pridni so in skromni. Če od nekaj niso bili navajeni visokih plač. Je pa tudi struktura naših delavcev taka, da ima večina doma še nekaj zemlje in tako lažje preživi. Tudi če so plače nižje in če kdaj zanihajo še navzdol, dejansko niso socialno

ogroženi. Res je produktivnost teh ljudi nekaj nižja. Upoštevati pa moramo, da družbi ni treba skrbeti za njihovo preživetje. Tudi stanovanjski problemi se s sorazmerno nizkimi krediti učinkovito rešujejo.

Tisti, ki so čisti proletarci, pa so včasih res socialni problem, čeprav je prošnja za podporo zanesljivo malo. Ljudje pri nas so pač taki, da nočejo priznati, da so reveži. Prav zato smo na občinskem svetu vsem predsednikom osnovnih organizacij naročili, naj spremljajo življenjske razmere tistih z najnižjimi osebnimi dohodki in jim po svojih močeh pomagajo, ali pa naj to predlagajo občinskemu svetu ali pa celo republiškem svetu.

Kaj pa občinski sindikalni svet dela zadnje čase?

»Veliko smo govorili o spremembah in dopolnitvah zakonov, ki zadevajo delavce, še posebej o tistih poglavjih, ki zadevajo vlogo sindikata, ter o tem, kako bomo novosti vnesli v statute. V tem mesecu bomo imeli sestanek predsednikov osnovnih organizacij, delavskih svetov in vodij krovskih služb, kjer se bomo dogovorili, kako dopolniti statute, da bomo to naredili vsi enako in tako, kot je treba. Posebej še, da bo v njih jasno opredeljena vloga sindikata.

Tudi brezposelnost se pri vas menda že pojavlja. Kakšna je perspektiva reševanja tega problema?

»Na zavodu imamo sedaj prijavljenih blizu sto brezposelnih. S prihodom mlade generacije, ki bo končala šolanje, pa jih bo blizu 170. Možnosti za njihovo za-

poslitev ni. Nobena delovna organizacija ne zaposluje novih ljudi. Posebno za mlade nimajo nikjer posebnih programov. Strokovni kader bi že zaposlili, zahtevajo pa prakso. Kje pa naj jo mladi dobijo?

Ekonomskih in tehnoloških presežkov doslej uradno še ni, po razgovorih z vodilnimi sodeč pa se bodo prav kmalu pojavili. Še posebej, ker nikjer nimajo novih programov. Poseben problem je v tekstilni industriji. Pri nas je v tej panogi zaposlena večina delavcev. Težave imajo tudi s tem, da so s tridesetimi leti dela delavci že skoraj invalidi. Ženske pa še prej.

Novo zaposlovanje vidimo le v zasebnem delu. Dobro je, če kdo preživi sam sebe. Toliko bolje, če nudi delo še drugim.

Občinski sindikalni svet je, kot ste dejali, podpiranec republiškega sveta ZSS. Kako pa gledate na novo delitev članarine?

»Veseli smo nove delitve, čeprav še ne vemo natančno, kaj nam bo to prineslo. Občinski sindikalni svet bo na slabšem, saj bo pomoč gotovo manjša. Če sedaj se moramo znati. Administrativna in finančna dela si nekako razdelimo z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami. V osnovnih organizacijah so novo delitev podpirali le v Kometu in v tozdu Novoteksa, kjer so sredstva, ki so se zbrala s članarino, usmerjali v programe zdravstvene rekreacije za svoje delavce. Zato pa je bilo denarja vedno premalo.

O prenovi in novi vlogi sindikata ste prav gotovo tudi govorili.

»Da. Govorili smo. Ne na dolgo in široko, saj ljudje pravijo, da

smo se že doslej mnogo pogovarjali, dogovarjali, sporazumevali, pa od vsega dosegli bore malo. Člani pravijo, da jih oblike ne zanimajo. Zanima jih le učinkovitost sindikata. Predvsem to, ali mu bo uspelo delavce rešiti pred bližajočo se krizo. Pa ne z nasprotovanjem vsem ukrepom, ki bi zagotovili učinkovitost reforme. Vajeni so človeškega odnosa v vseh pogledih, in tega pričakujejo tudi v prihodnje. Mislijo tudi, da če svoje delovne obveznosti opravljajo v redu, ni njihova skrb, kako priti do plače. Med drugimi bo moral tudi sindikat prevzeti to skrb. Vprašljivo pa je, če bo sindikat ekonomskim in tehnološkim presežkom v tej krizi lahko zagotovil delo. Prepričan pa sem, da bo, če bo družba uspela zagotoviti osnovno socialno varnost, uspeval tudi sindikat. Scier pa bo imel težko nalogo, če bo hotel pravilno »voziti« med ekonomskimi zakonitostmi in svojimi osnovnimi nalogami pri zaščiti delavcev.

Težnja po uravnilovki, ki se pojavlja, pa lahko prinese določene učinke le začasno. Potem se bomo vsi znašli še na slabšem.

Sedaj so res časi boja za preživetje. Vendar vsega, kar smo vložili v proizvodnjo, tehnologijo in znanje, nismo pojedli in popili. Vse še obstaja, le delati je treba. Tudi naši ljudje tako mislijo. Zato smo optimisti in upamo, da realni, saj tudi podatki tako kažejo.

Tako je pripovedoval predsednik Jože Petric. Predsednik, ki se mu izteka štiriletni mandat, med katerim je svoje Belokranjce in današnje sindikalno delo prav gotovo dodobra spoznal.

Andrej Agnič

KNJIŽNA OCENA

DOC. DR. ANTON PRIJATELJ

KAKO IN KAM NA DOPUST

Medicina na potovanju, medicina na dopustu postaja kar naenkrat hudo aktualna. Letos je izšla Založba Obzorja mojo knjigo ČLOVEK VEDNO POTUJE, v Beogradu je prav tako izšla knjiga s isto vsebino, sedaj pa znani slovenski zdravnik in publicist doc. dr. Anton Prijatelj objavlja knjigo KAKO IN KAM NA DOPUST. Kako to, da se zdravniki kar naenkrat tako zanimamo za zdravstvene probleme na dopustu in na potovanjih? Je to moda ali pa morda kakšna nova potreba? Mislim, da prej slednje kot prvo.

Dopusti in potovanja so danes množični pojav. Tisto, kar je bilo včeraj še rezervirano za razmeroma majhno število ljudi, postaja danes množično dogajanje. Poleti in pozimi se milijoni ljudi selijo iz enega dela sveta v drugega. Sodobna prometna sredstva omogočajo zelo hitre selitve. Prav tako pa moderna potovanja zajemajo domala vse kotičke našega planeta. Vzrokov za tak razvoj je gotovo več. Splošni dvig življenjske ravni (povsod se pa ne ubada s trištevilnimi inflacijskimi indeksi), zanimanje ljudi za tuje in razvoj najrazličnejših komercialno in marketinško tržno osnovanih turizmov (dopustniški, kongresni, strokovni, zdovski, verski itd. turizem) so nedvomno vzvod tega pomasovljenja.

Za medicino pa takšna »preseljevanja narodov« (preseljevanja, ki jih poznamo iz zgodovine, so zajela mnogo manjše število ljudi in so tekla mnogo dalj časa!) pomenijo nove in nove probleme. Ljudje hitro prehajajo iz enega kraja v drugega, okoli je in z njim klimo, prehrano, običaje in navade itd. menjavajo čez noč, množično uporabljajo iste izvore hrane in pitja ter odlagajo svoje in civilizacijske odpadke na enem mestu, medicinska služba v krajih, koder potujejo, običajno ni ustreznost razvita. Kako ob vsem tem ne bi bilo medicinskih problemov?

Dober prijatelj z goriškega konca naše male domovine, medicinec dela doc. dr. Anton Prijatelj (nomen est omen) se je gornje problematike lotil pač na svoj (lahko hudomušno pripomnim »profesionalno deformiran«) način. Izhajal je iz delavčeve potrebe po oddihu, navedel predvsem tiste dopustniške kraje, v katerih našega delavca najpogosteje srečujemo. Tako izhodišče nikakor ni slabo, saj vemo, da si prav delavec na svojem dopustu nabira tisto energijo, ki jo potrebuje za napolnitev svojih delovnih akumulacij za naslednje dolgo delovno leto.

Avtor v svoji knjigi govori o različnih oblikah dopusta, obsežneje obravnava vprašanje, kdo naj dopust preživi v hribih, kdo na morju in kdo v toplih. V nekaj poglavjih obravnava probleme na potovanju pa tudi probleme, na katere naletijo ženske, nosečnice in starši z otrokom na dopustu. Mnogo kulture in humanosti, ne le strokovnega znanja avtor pokaže pri opisu odnosov med ljudmi na dopustu. Žal v knjigah te vrste ne gre brez opisov najpogostejših možnih obolenj in poškodb na takšnem dopustu. Prijatelj opisuje te nevednosti preprosto in vsakomur razumljivo in tudi pove, kako se jim morda izognemo oz. jih odpravimo. Knjižica, ki jo na naslovnici krasi posrečen motiv Henrija Matisa, je izšla v novi založbi ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4 in jo je možno tam kupiti za 58.800 din.

Po obsegu je sicer drobna, po vsebini pa silno bogata in zato uspešno dopolnilo slovenske zdravstvenoprosvetne literature. Potovalno oziroma dopustniško medicino ustoličuje kot novo vejo sodobne medicine. Številni bralci pa bodo z njeno pomočjo znali dopust preživeti bolj zdravo, bolj veselo, pa tudi človeško bogatejšo.

Doc. dr. Anton Prijatelj nam je s to svojo knjižico ponovno dokazal, da je silno več zdravstveni prosvetar. Hkrati je z njo svoji obsežni dejavnosti na tem področju dodal še nov biserček, ki bo – upajmo – svetil močnejše od temnih oblakov naših vsakodnevniht dogajanj in nemarnih alj na našem Jadranu.

Prim. dr. Kurt Kancler

INOVATIVNI DOHODEK V LESARSTVU IN GOZDARSTVU V LETU 1988 – REZULTAT VEČJE INOVATIVNOSTI ALI VISOKE INFLACIJE

Komisija za množično inventivno dejavnost pri Republiškem odboru Sindikata delavcev gozdarstva in lesarstva Slovenije je tudi za leto 1988 pripravila analizo inventivne dejavnosti v OZD gozdarstva in lesarstva Slovenije.

Ocena, ki izhaja iz analize, je takale:

– Rezultati analize so sicer boljše kot prejšnja leta, vendar ne takšni, kot smo pričakovali glede na trende razvoja inventivne dejavnosti v začetku (od leta 1983).

– Ugotavljamo, da se število profesionalnih služb zmanjšuje, dosežki torej ne opravičujejo obstoja takih služb.

– Priča smo velikim nihanjem. Kolektivi, kjer je inventivna dejavnost že stekla, so v letu 1988 brez rezultatov (TAMIZ Mengeš, OREMA Celje, BOHOR Šentjur, GG Kranj, GLIN Nazarje, LI Kočevje, MENINA Kamnik, GG Postojna, JAVOR Pivka). Možno je tudi, da so nekateri kolektivi bili uspešni, vendar niso odgovorili na vprašalnik.

– Za leto 1988 je vprašalnik poslalo manj ozdov kot za leto 1987, kar lahko pomeni manjši obseg inovativne dejavnosti ali pa kaže na splošen odnos do vsebine sindikalnega delovanja. Vsekakor bomo v okviru komisije to ugotovi-

vili in upoštevali pri našem nadaljnjem delu.

V razpravi o analizi smo ugotovili, da za pravi razvoj množične inventivne dejavnosti še vedno ni ustrezne klime. Kljub vse večji aktivnosti v naši družbi ta dejavnost še ni takšna, da bi postala »poslovni vsakdan« in dajala najboljše možne rezultate.

Zato znova navajamo osnovne zahteve, ki morajo biti izpolnjene za razvoj inventivne dejavnosti:

– Načelna podpora vodilnih in vodstvenih kadrov se mora spremeniti v popolno angažiranost, vodenje in kontrolno inovativnih procesov v podjetju.

– Amaterstvo bi morali povsod tam, kjer rezultati to opravičujejo, spremeniti v profesionalizem, kar bi pomenilo nenehno ukvarjanje z inoviranjem.

– Še bolj je treba spodbujati inventivno delo, se primerno organizirati in poskrbeti za izobraževanje, ki v Sloveniji v nekaterih oblikah že teče.

– S primerno delitvijo inovativnega dohodka moramo odpraviti zavist in doseči večjo motiviranost delavcev.

– Postopki od ideje do realizacije itd. se morajo skrajšati.

Dosežene rezultate v letu 1988 v primerjavi z letom 1987 podajamo v tabeli. Marjan Ferčec

Rezultati vprašalnika o dosežkih na področju inventivne dejavnosti gozdarstva in lesarstva Slovenije

(Vprašalnik je bil poslan 60 OZD, v katerih je zaposlenih 29.924 delavcev)

	1987	1988
1. Prijavljenih inventivnih predlogov	1100	1706
2. Dosežena gospodarska korist (v 000 din)	2.800.000	10.011.944
3. Inventivni dohodek na delavca (v 000 din)	73	322
4. Inventivnih predlogov na 100 zaposlenih	3,47	5,49
5. Stroški uvedbe inovacij (v 000 din)	301.164	600.247
6. Izplačila inovatorjem (v 000 din)	78.622	517.441
7. % izplačila glede na gospodarsko korist	3,14%	6,00%
8. Na vprašalnik odgovorilo OZD	78,40%	63,00%
9. Urejenost normativnih aktov	da 53%	da 52,8%
10. Profesionalna služba – referent	8 OZD	6 OZD
11. Problematike inventivne dejavnosti niso obravn. v		8 OZD

Mnenja, kaj je potrebno za hitrejši razvoj inventivne dejavnosti:

- ustanavljanje in delovanje invencijsko-inovacijskih služb
- profesionalizacija,
- »podpora, podpora, podpora« vodilnih in vodstvenih,
- ustrezno nagrajevanje (ukinitve regresivnih lestvic),
- delitev inovacijskega dohodka,
- organizirano inoviranje,
- inovativnost – tržno gospodarstvo,
- spodbujanje in informiranje,
- skrajšanje postopkov reševanja inventivnih predlogov,
- razvojni dinar »perspektiva«, ne pa breme,
- obravnavanje inventivne dejavnosti ter ukrepanje samoupravnih organov in družbeno-političnih organizacij.

Dr. Ilija Jurančič (3)

OSEBNI DOHODKI V NOVIH RAZMERAH

Izmed analitičnih metod je v naši praksi zelo pogosto uporabljena točkovna metoda, v okviru katere je znanih veliko število aplikacij. Metoda primerjanja faktorjev se v naši praksi ne uporablja. Razvrščanje se z uporabo te metode izvaja neposredno v denarnih enotah, to pa zahteva stabilno valuto. Metoda se največ uporablja v ZDA, kjer je nekako blizu miselnosti tipičnega Američana, da dobi za svojo usposobljenost toliko dolarjev (ali centov), za odgovornost toliko in tako naprej.

V naši praksi so se najprej uveljavile različne aplikacije metode kategorizacije in šele kasneje tudi točkovna metoda. V zadnjih 15 letih je družbeni dogovor vseboval določbo, da je analitično ugotavljanje zahtevnosti dela obvezno, kar je onemogočilo vse druge metode, ki bi lahko brez velikih stroškov omogočile enako ali celo boljše ugotavljanje zahtevnosti dela, vsaj v manjših in srednjih podjetjih. Avtor tega teksta je bil pred leti v tovarni Audi v Ingolstadt, ki zaposluje približno 12.000 delavcev. Ko so predstavniki podjetja razlagali problematiko delovnih razmerij in plač, so posebej poudarili, da v Audiju zahtevnost dela ugotavljajo z uporabo analitične metode. V zahodnem svetu take metode uporabljajo le v velikih podjetjih, ker so sicer predrage. Na podlagi ameriških podatkov lahko ugotovimo, da ugotavljanje zahtevnosti dela z analitično metodo v ZDA stane približno 5 odstotkov letnih bruto plač. Pri nas je to gotovo bistveno več (ker smo manj strokovno usposobljeni in ker več razpravljamo), vendar to dejstvo ni preprečilo direktive o obvezni uporabi analitične metode.

Odločitev o izbiri najustreznejše metode za ugotavljanje zahtevnosti dela je mogoče sprejeti ob upoštevanju naslednjih dejstev:

- dosedanje (negativne in pozitivne) izkušnje pri ugotavljanju zahtevnosti dela,
- velikost, tehnološka zahtevnost in organiziranost delovnega procesa,
- usposobljenost izvajalcev ugotavljanja zahtevnosti dela,
- rok izvedbe.

Ker v prihodnje predvidoma ne bo več zunanega vmešavanja v izbiro metode za ugotavljanje zahtevnosti dela, bo uporaba analitičnih metod smiselna le v največjih podjetjih in sistemih, v vseh drugih primerih pa naj bi zaradi boljših rezultatov in cenejših izvedbe raje izbrali katero izmed enostavnejših metod.

Razvid del in nalog

Zahtevnost dela je mogoče ugotavljati samo za istovrstne ali vsaj istovrstne aktivnosti, ki jih v istem delovnem procesu lahko izvaja isti delavec. Povsem tehnične in ne vsebinske narave je dejstvo, ali se takšni sklopi aktivnosti imenujejo delovna mesta, dela, naloge in še kako drugače. Najprej so bile te enote (sklopi) imenovane delovna mesta, z zakonom o združenem delu so se imenovala dela in (oziroma) naloge, sedaj pa se z osnutkom zakona o delovnih razmerjih spet vračajo delovna mesta. Iz tega nastajajo žolčne vsebinske polemike, enakovredne znameniti kozlovski sodbi v Višnji gori. Med deli in delovnimi mesti je razlika le v tem, da mora delovno mesto vsebovati najmanj toliko istorodnih aktivnosti, da je le-teh najmanj za enega delavca, pri delih pa to ni potrebno. Vsa razlika je v tem, da je isti delavec (ali več njih) lahko razporejen na eno samo delovno mesto, medtem ko je isti delavec (ali več njih) lahko razporejen na več različnih, a še vedno istorodnih del. Organiziranje delovnega procesa je lahko enostavnejše, če ni zahteve, da se enote razporejanja delavcev zaokrožujejo na polno zaposlitev delavca. Temu se seveda ni mogoče izogniti, vendar se pri uporabi del s tem problemom srečujemo šele kasneje, pri razporejanju. Oblikovanje enot, v okviru katerih ugotavljamo zahtevnost dela in na katere razporejamo delavce v primeru uporabe del (in

ne delovnih mest), ni obremenjeno s polno zaposlitvijo enega ali več delavcev. Če se obseg aktivnosti v okviru istega dela povečuje ali zmanjšuje, to dinamiko spremljamo z razmeščanjem večjega ali manjšega števila delavcev. Pri uporabi delovnih mest kot enot za ugotavljanje zahtevnosti dela in za razmeščanje delavcev, pa povečanje ali zmanjšanje obsega aktivnosti povzroča potrebo po združevanju ali razdruževanju delovnih mest. To pa je tudi vse.

Za ugotavljanje zahtevnosti dela s katerokoli izmed metod potrebujemo podatke o zahtevnosti, ti podatki pa morajo biti zbrani in napisani, da bi jih bilo mogoče uporabiti pri razvrščanju. Sedaj veljavni zakon o delovnih razmerjih je zbiranje in oblikovanje podatkov o zahtevnosti dela instucionaliziral v posebnem samoupravnem splošnem aktu. Ta akt, razvid del in nalog naj bi se uporabljal za najmanj 10 posebej naštetih namenov in še za druge namene, vseboval pa naj bi najmanj 17 različnih imenovanih podatkov in poleg tega še druge značilnosti za vsako izmed del in nalog. Tako namreč piše v skupnih metodoloških izhodiščih za oblikovanje razvida del in nalog, pripravljenih na podlagi Družbenega dogovora o uresničevanju kadrovske politike SR Slovenije (Uradni list SR Slovenije št. 20-1979) in Družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo (Uradni list SR Slovenije št. 1-1981). Kot pri vseh drugih aktivnostih v dogovorni ekonomiji gre tudi tu za grobo pretiravanje, ki uveljavlja neracionalne in neučinkovite postopke. Poseben samoupravni splošni akt, ki vsebuje podatke o zahtevnosti del ali delovnih mest, je povsem nepotreben. Nobene potrebe ni, da bi bil to nekakšen organizacijski akt, saj je v tem primeru vsebina čisto enaka, le postopki nastajanja in sprejemanja so lahko nekoliko enostavnejši. Opisi del ali delovnih mest so lahko povsem strokovno tehnično gradivo, ki se uporablja za razvrščanje del pri ugotavljanju zahtevnosti dela in povsod drugje, kjer se takšno gradivo potrebuje. Z opustitvijo razvida del in nalog kot samoupravnega splošnega akta in tudi kot organizacijskega akta bi le povečali strokovnost ugotavljanja zahtevnosti dela in bistveno znižali stroške teh postopkov.

Opis dela naj vsebuje le tiste podatke, ki bodo potrebni za ugotavljanje zahtevnosti dela ali za kak drug namen. Pri uporabi katere izmed sumarnih metod je tak opis le izjemoma daljši od pol strani, pri uporabi analitične metode pa več kot eno stran.

V tuji praksi, pa tudi v naših razmerah se srečujemo s primeri, ko se ugotavlja zahtevnost poslovnega dela na enak način, kot to velja za vsa druga dela. Tudi to je tahnično vprašanje. Če naj se z enako metodo ugotavlja tudi zahtevnost poslovnega dela, mora ocenjevalni model vsebovati tudi kriterije za razvrščanje tega dela. Enostavneje je, če se poslovnemu delu obravnava posebej s sumarnim primerjanjem, ker je na tak način aplikacija metode veliko enostavnejša.

Izvedba ugotavljanja zahtevnosti dela

Izvedba ugotavljanja zahtevnosti dela je strokovno zahtevno delo, ki združuje zelo različne aktivnosti širokega kroga delavcev v podjetju ali drugi organizaciji, v kateri ta postopek poteka. V tem postopku sodelujejo strokovnjaki za ugotavljanje zahtevnosti dela, ki priredijo ocenjevalni model, ga preizkusijo, vodijo zbiranje in pripravo gradiva za razvrščanje, izvajajo razvrščanje in dokončno oblikujejo predlog razmerij zahtevnosti dela. Tu sodelujejo poslovodni in vodstveni delavci, ki usklajujejo in usmerjajo vse aktivnosti, in najširši krog vseh delavcev, ki bolj ali manj neposredno sodelujejo pri nastajanju gradiva, na podlagi katerega poteka razvrščanje, in pri

obravnavanju končnega predloga razmerij zahtevnosti dela. Ugotavljanje zahtevnosti dela poteka praviloma v naslednjih fazah:

- izbira najprimernejše metode za ugotavljanje zahtevnosti dela,
- prirejanje in adaptacija ocenjevalnega modela,
- preizkus ocenjevalnega modela na primeru 20-30 tipičnih del (delovnih mest),
- opisovanje del,
- razvrščanje del,
- oblikovanje predloga razmerij zahtevnosti dela v razponu, za katerega je sprejeta odločitev.

Razpon, v katerega preračunavamo ugotovljena razmerja zahtevnosti dela, je instrument politike delitve, zato ga ne more določiti in vsiljevati nikakršna metoda. O razponu se moramo odločiti na podlagi presoje o potrebni širini manevrskega prostora za vzpostavljane že prej omenjenega ravnovesja enakomernega zanimanja za vsa dela in tudi na podlagi že prej omenjenega ravnovesja socialne in motivacijske vloge osebnega dohodka. Ne gre za problem, kolikšna bo plača direktorja, ampak ali je dovolj manevrskega prostora za učinkovito razvrstitev vseh zelo različnih del v istem delovnem procesu tako, da bodo pri razvrstitvi upoštewane vse splošne in specifične karakteristike zahtevnosti dela in da bo delavec motiviran za opravljanje v resnici zahtevnejšega dela. Majhen razpon zahtevnosti dela pomeni razmeroma visok osebni dohodek za enostavno delo in malo spodbude za zahtevnejša dela, kar lahko vodi v neučinkovitost takega delovnega procesa.

Velik razpon pomeni velike razlike in izdatno spodbudo za zahtevnejše delo, toda tudi nezadovoljstvo tistih, ki opravljajo manj zahtevna dela. Razen seveda v primeru, če je tak osebni dohodek bistveno višji, kot ga za enaka dela prejema delavci v drugih podjetjih. Velik razpon pomeni stalno nevarnost socialnega nemira, tudi takega najhujše vrste. Prava mera je torej potrebna.

Delovna uspešnost delavca

Splošno o ugotavljanju delovne uspešnosti in o upoštevanju le-te pri obračunu osebnega dohodka

Delo imenujemo vse tiste človekove aktivnosti, ki jih opravlja in izvaja zato, da bi napravil neko uporabno vrednost, proizvod ali storitev. Trošenje energije brez tega namena in cilja ni delo, zato je bilo posebej poudarjanje »delitve po delu in rezultatih dela« nekako brez smisla. Delo je lahko bolj ali

manj učinkovito, a brez rezultatov ne more biti, ker sicer ni več delo.

Že v uvodnem delu tega sestavka je bilo omenjeno, da ima delovna uspešnost delavca različne pojavne oblike (učinek, kakovost, gospodarnost in ustvarjalnost pri delu) in da glede možnosti za ugotavljanje delovne uspešnosti delavca ločimo vsaj štiri različne skupine delavcev (poslovodstvo, priprava delovnega procesa, izvajanje delovnega procesa in režija oziroma administracija). Delovna uspešnost se v vsaki izmed navedenih skupin izkazuje na drugačen način in še predvsem v drugačnih časovnih enotah. Če je n. pr. pri izvajanju delovnega procesa praviloma mogoče delovno uspešnost delavca ugotavljati tekoče in sproti in, če to hočemo, zaslužek delavca ugotavljati tekoče in sproti, to ne velja več v tolikšni meri za režijsko delo. Rezijsko administrativno delo je sicer v pretežnem delu glede ugotavljanja delovne uspešnosti povsem podobno izvajalskemu delu, še posebej ko gre za vodenje različnih (potrebni in nepotrebni) evidenc. Nekatere administrativne aktivnosti pa imajo tudi daljši časovni cikel. Delovne uspešnosti poslovodnega dela in dela za pripravljanje delovnega procesa ni mogoče ugotavljati tekoče in sproti, učinki se pokažejo šele na daljša časovna obdobja in so hkrati za celotni delovni proces najbolj usodnega pomena.

Delovno uspešnost delavca je mogoče izmeriti, oceniti ali o njej sklepati na podlagi različnih podatkov o uspešnosti celotnega delovnega procesa ali njegovega dela. Čimbolj neposredno posamezni delavec ali skupina deluje na posamezno pojavno obliko delovne uspešnosti in čimbolj realno so dosežki izmerljivi, tembolj je mogoče ugotovljeno delovno uspešnost upoštevati pri obračunu osebnega dohodka delavca ali skupine. Ugotavljanje delovne uspešnosti delavca in uporabe ugotovitev pri obračunu njegovega osebnega dohodka mora imeti svoj smisel in racionalnost. Če je ugotavljanje dražje od koristi, ki jih prinaša z večjo produktivnostjo in če je poleg tega še nezanesljivo, je treba poiskati in uporabiti takšne oblike povezovanja, ki motivacijsko niso sporne.

Čimbolj natančno je ta določen, tembolj zanesljivo je mogoče ugotoviti delovno uspešnost in jo upoštevati pri obračunu osebnega dohodka. Zato je programiranje dela osnovni pogoj ugotavljanja delovne uspešnosti delavcev.

Obseg dela kot pojavna oblika delovne uspešnosti

Obseg (učinek) dela je pomembna oblika delovne uspešnosti delavca, saj je v enaki časovni enoti (uri, dnevu, tednu, mesecu) mogoče opraviti več ali manj dela. Bolj ali manj učinkovito je mogoče opravljati katerokoli delo, ugotavljanje delovnega učinka pa je lahko zelo različno. Delovne operacije in postopki, ki so tehnološko natančno predvideni in predpisani, imajo praviloma tudi določene pričakovane ali normalne čase njihovega trajanja. Poznajo celo vrsto metod normiranja – od izkustvenih, ki so najenostavnejše, metod, ki uvajajo različne načine časovnega snemanja (kronometriranja), do metod vnaprej pripravljenih časov, pri katerih tehnologi določajo časovne normative iz vnaprej pripravljenih normativov za posamezne gibe in delovne operacije. Metoda normiranja služi predvsem za organiziranje delovnega procesa, in je ugotavljanje delovnega učinka in obračun osebnega dohodka šele drugotnega pomena. Izbrana mora biti racionalno, tako da zmanjšuje ne le čas izdelave, temveč tudi celotni delovni čas na enoto proizvoda. Čimvečkrat se kaka delovna operacija izvaja, tem zahtevnejšo metodo normiranja lahko uporabimo.

Znatno zahtevnejše in bolj težavno je ugotavljanje delovnega učinka pri tistih delih, kjer delovne operacije in postopki niso tehnološko predvideni in predpisani. Da bi bilo to mogoče, mora biti delo programirano ali mora biti vsaj jasna predstava o pričakovanem obsegu dela. V takih primerih je mogoče obseg dela ugotavljati s primerjavo med programom in njegovo realizacijo ali vsaj z oceno, kakšen obseg dela dosega posamezni delavec.

Normiranje dela bi bilo mogoče uporabiti bistveno širše od tega, kar se zdaj uporablja. To še predvsem velja za razna ponavljajoča se administrativna

na dela, vodenje evidenc, vnašanje podatkov in podobno. Vendar splošna klima normiranemu delu nekako ni naklonjena in ima zato nizek družbeni status. V praksi zelo pogosto srečujemo mnenje, da je sicer vsako delo možno normirati, vendar to za »moje delo« zaradi posebnih značilnosti ni mogoče. In ker so vsa dela iz nekega zornega kota »moje delo«, se z odporom srečujemo v prav vsakem primeru.

Obseg normiranega dela se v svetu zmanjšuje in so ga v nekaterih gospodarsko razvitih državah že praktično odpravili. V tej smeri bo potekal razvoj tudi pri nas, vendar je pred začetkom tega procesa treba doseči visoko delovno in dohodkovno učinkovitost delovnih procesov in tej učinkovitosti primerno raven zaslužkov in osebne porabe. Opuščanje normiranega dela bi v tem trenutku še znižalo učinkovitost delovnih procesov.

Nadaljevanje prihodnjega

Glosa

Intelektualci na plan, ajda zori!

Napočili so lepi časi, vsa Slovenija se prebuja in koplje v prenovi. Na ozorju se svetlikajo nove stranke, zveze in zvezice (te smo sicer poznali tudi že doslej), za povrh pa še novi sindikati. Vse staro bo šlo v šaro ali pa bo temeljito prenovljeno, ali vsaj položeno.

Za nas starejše, ki nas novi čas vozi podolgnem in počez, pa se obetajo hudi časi. Kdor ne bo znal pravi čas razpeti prenovljenih in pokrpanih jader in vanje zajeti novega vetra, bo postavljen v kot ali pa bo na cesti. Zato se velja kolikor moč naglo oklepiti nove linije, sestri na tisto vejo, ki jo prenovitelji še ne žagajo. In se izobraževati, brati vse vprek: Nedeljskega, Mladino, Sobotno prilogo. Vendar samo tiste prispevke, ki so PROTI. Slabo se piše ljudem, ki so ZA.

Pa mi je ondan prišel v roke tudi prenovljeni Komunist, kjer se vplivni član naše postarane avantgarde zavema še za eno novo stvar, za novi, neodvisni sindikat intelektualcev. Ojoj, je to imenitno! Nisem si mogel kaj, da bi prispevka v duško ne prebral, potem pa sklenil, da bi bilo imenitno, če bi ga še vi. In tako sem ga razrezal na koščke, vmes vpisal nekaj vprašanj, in vam ga zdaj, po poslednem zaporedju v celoti, v skladu z moderno retrogradno prakso in v stilu ustvarjalnega postmodernizma, in, kajpak, priznam, tudi po zgledu I. Bavčarja (zaradi honorarja), objavljam v obliki stenograma zasebnega razgovora s piscem.

– Zakaj neodvisni sindikat intelektualcev, tovariš profesor?

– Videti je, da je delavsko gibanje vedno skušalo prepričati intelektualce, da se morajo odpovedati lastnim interesom, če hočejo kaj prispevati k socialističnemu gibanju. Tisti, ki so razlagali »pretvarjanje intelektualcev v delavce«, so bili vsi po vrsti tudi sami intelektualci. Odpoved lastnim

interesom in prevzemanje interesov nekvalificirane množice delavstva za lastne interese je bil torej način izhoda iz intelektualnih kriz, ki jih je porajala razpetost med avtonomijo in služnostjo.

– Oprostite, vse do danes nisem vedel, koliko škoda so Marx, Engels, Lenin in še kdo povzročili človeštvu s svojo odpovedjo lastnim interesom in kako huda intelektualna kriza jih je krotovčila. Veliko velikih ljudi pove pred smrtjo: če bi še enkrat živel, bi se odločil za enako pot. Bi se tudi ti trije, kaj mislite?

– Za tako intelektualno držo danes ni več nikakršnih razlogov. Inteligenca je postala pomembna in številna in vedno bolj prevladuje tudi v proizvodnji. S tem je postala tudi drugačna; in tradicionalne usmeritve humanistične inteligence k družbeni človečnosti, povezane z nemočjo, ki sili v nujno zvezo s tradicionalnim delavstvom, niso sprejemljive belim ovrtnikom, ki razpolagajo s pomembno družbeno močjo.

– Oprostite, ne razumem vas povsem; verjetno pa je bistvo vašega prepričanja o moči oblasti možno izraziti kot iskanje zaveznitva med sloji s podobnimi interesi, da bi se zavarovali pred zaveznitvom drugih slojev z drugačnimi interesi. Oprostite, če se tudi sam nekoliko učeno izražam, vendar se moram, saj gre za hudo resne stvari, ne?

– Tako je! Preden si torej izberemo kake naravne zaveznike, ki bi se jim morali celo podrediti in služiti njihovu razrednemu interesu, moramo oblikovati in izraziti lasten socialni program, in ustvariti oblike njegovega organiziranega uveljavljanja. Razmerje do drugih skupin delovne sile in zaposlenega razreda se da vzpostaviti le na odnosih enakopravnosti, razume-

vanja in vzajemnega interesa, ki ne skriva razlik. Interesov intelektualcev se ne da več politično formirati le v obliki »človekovih pravic« in »humane avtonomije«.

– Partija razglša, da nima in nikoli ni imela kakšnih podobnih interesov v okviru interesov razreda in ljudstva. Nič več noče biti organizacija ljudi posebnega kova. Ali boste zdaj intelektualci postali takšni ljudje?

– Intelektualci kot produktivna sila zahtevamo posebne državljanske pravice, s pravico do soupravljanja vred. Ne sprejemamo več mesijanske vloge, da bi morali drugim prinašati njihovo družbeno zavest »od zunaj«. Drugi si bodo že sami pomagali in se znašli.

– Ohoho! Posebne državljanske pravice?! Pa mislite, da bodo drugi sloji to vašo zahtevo mirno sprejeli?

– Zavedamo se, da so interesi tradicionalnega delavstva pogosto neposredno nasprotni našim interesom. Brž ko se pričena govoriti o enakosti in o produktivnem delu, vemo, da nam skušajo vzeti iz rok moč, ki nam jo dodelujeta naše znanje in sodobno funkcioniranje proizvodnje. Da bi ubranili lastne interese pred pritiski nereproduktivnega vladanja in tradicionalnega delavstva, potrebujemo svoj neodvisni sindikat.

– In kako ste intelektualci prišli do svojega znanja in ugleda v družbi? Mar vam ga s svojo gmotno podporo ni omogočilo prav »tradicionalno delavstvo«?! Zdaj pa kar naenkrat le poudariki o obrambi nekakšnih »lastnih interesov«. Lepa hvaležnost, ni kaj!

– Naše organiziranje za lastne pravice in interese sicer ni nasprotno staremu manualnemu delavcu, ki počasi izginja s prizorišča najpomembnejšega agensa proizvodnje, izrecno pa nasprotuje tistemu tipu sindikalne in politične dejavnosti, ki interes tega de-

lavca postavlja kot univerzalni družbeni interes. Med značilnostmi, ki jih taka univerzalnost prinaša, je delavski konzervativizem v pomembnih družbenih vprašanjih: varstva človekovega okolja, ženskih pravicah, družinski politiki, umetniški avtonomiji, zasebni iniciativi, razmerju do mladine, nezaposlenosti sodobnega tipa in še mnogočem.

– Vaše stališče je zelo praktično, saj se nimate česa bati od »starega manualnega delavca, ki počasi izginja s prizorišča« itd. itd. Nekoliko pa me moti »univerzalnost« vaših očitkov sedanjim tipom sindikalne organiziranosti, ki že dolgo ni več takšna, kakršna živi v vaši predstavi. Pa pustiva to, saj niste sindikalni, marveč partijski aktivist, in ne morate vsega vedeti. A ker ste teoretik, bi le bilo koristno slišati, kako bo šel razvoj družbe naprej. In kaj si vi osebno obetate od tega razvoja?

– Če bo socializem šel v smeri uveljavljanja ekonomije podjetništva in tržnih kriterijev, bo vedno pripravljen podkupiti tradicionalno delavstvo, da mu ne bo kvarilo poslov. Najtežje breme gospodarske reforme bodo nosili intelektualci, ki se sicer najbolj zavzemajo za tržni socializem: učitelji, umetniki in proizvajalci kulture, zdravstveni delavci, svobodni novinarji in javni delavci, nosilci intelektualnih aparatov države in številni drugi intelektualni poklici. Kriza je že pokazala, čemu se moramo upreti, in stavke za zdravstvo in šolstvu so tudi pokazale kako.

– O tem, kdo nosi težje breme krize: ali sloji v nadgradnji ali v proizvodnih dejavnostih, se z vami ne mislim prekatati, prepričan pa sem, da je prav pretirana poraba v »nadgradnji« glavni krivec za osiromašenje materialne podlage tipičnih (tradicionalnih) proizvodnih dejavnosti. V dejavnostih »nadgradnje« imajo ljudje več znanja; tu sta doma denar in oblast. In zdaj naj bi bila, kot pravite, ta moč in oblast kot pritisk na druge sloje združena tudi v sindikatih? Kako nameravate to uresničiti? Do temeljev podreti staro, da bi lahko vzkliklo novo?

– Neodvisni sindikati ne bodo na-

stali tako, da bodo obstoječim sindikatom tradicionalni delavci odpovedali pokorščino. Neodvisni sindikat mora ustanoviti intelektualni delavci sami, da ne bomo nosili na svojih ramednih najtežjega bremena reforme, da ne bodo inženirjem vladali ljudje brez znanja, da ne bodo neinteligentni birokrati proti nam ščuvali proletariata in lumpenproletariata, da ne bodo organizatorjem proizvodnje in trženja neprestano pregledovali denarnic in poslov, da ne bodo univerzitetni delavci manj vredni uslužbenci države...

– Priznam, izrekli ste dokaj univerzalne očitke, skoraj v smislu tiste znanje »omladinske«: Naj živi proletarska revolucija! Se sploh lahko izrazite še bolj jasno in radikalno?

– Kako ne! Ni treba, da svoj interes razglasimo za novi univerzalni interes. Treba je le, da zahtevamo svoje pravice, preden zahtevamo pravice drugih. Ustanovimo svoj neodvisni sindikat!

In kaj zdaj, ko smo slišali to prisrčno povabilo? Vsi, ki ste slovenski intelektualci, veselo na plan, dela se beli dan, ajda zori, vsi v novi sindikat! Novi sindikat bo vsem, ki bodo tega vredni, delil posebne pravice, pridite! Jaz nimam te sreče, da bi bil sprejet; nisem intelektualec; sem namreč eden izmed »neinteligentnih birokratov«, ki »proti nam ščuvaljo proletariata in lumpenproletariata«, kot je pametno zapisal moj sogovornik in kot lahko razberete iz tega intervjuja.

Pa se bom poboljšal. Pridno bom bral Komunist, saj objavlja zelo alternativno in poučno branje, delal prilžnostno reklamo zanj in še bolj pridno kot doslej pisal svoje vtise za naš delavski list.

Pa tudi drugim priporočam: pridno berite novi Komunist, glasilo naše bodoče prenovljene avantgarde, in novo Delavsko enotnost, glasilo nepodkupljivega, tradicionalnega, vendar po volji in prepričanju inteligence premalo reformiranega delavstva, (jasno, reformiranega v trajno korist posebnih interesov najbolj ofenzivnih intelektualcev.

Tone PAKAR

NAGRADNA KRIŽANKA

št. 30

Delavska enotnost	KARNEVALSKA KRINKA	UMETN. SMER V SLIKARSTVJU (JAKOPIČ)	PREBIV. GL. MESTA ALBANJE	KENIJSKI VODITELJ MOI	STROJNA ZAGA	ONDREJ NEPELA	SOVRAŽNICA ŽELEZA	CELJSKA INDUSTRIJA	ZIMSKA PADAVINA	AVTOR KRIZANKE R. NOČ	NENEVARNA BENIGNA BULA SLUŽNICE	RAČO BORDON	LJUBLJ. PRODAJNA GALERIJA	IZMERJE NA VIŠ. TOČKA	ZAVOZLANJE, IZNAKAZENJE	STAROGR. POTOJOČI PEVEC
GR. FILOZOF IN MATEMATIK										DELOVNE IZKUŠNJE REKA V SVICI						
ROMAN IGORJA TORKARJA																
DRUGO IME ZA RIBO SARDELO						PLOŠČINA, POVRŠINA HČERIN MOZ						MED				
GEOMETR. LIK							MADŽARI JUG. KEG-LJACICA (GORANKA)					NEZNAMKA V MATEMATIKI	ANTON OCVRK REKA V SIBIRIJI			DREVESNI PANJ
REKA V ANGLIJI				NEM. ŠVIC. FILOZOF (PAUL) DEL STOPALA				PISATELJ DUUN	EPSKI PESNIK GASILSKI POZDRAV						TOMAŽ ŠALAMUN ZBIRALNIK	
ZAČETNIK BOLGAR. VLADARSKE DINASTIJE					PRESTOL					POKRAJINA OB REKI SAARI	PETELIN					
DOMAČE ZEN. IME					UDAREC Z JEZKOM OB NEBO	NENADEN PADEČ TEKOČE VODE						POSLOVITEV				
ALPINIST. OSEK			KONEC POLOTOKA RIMSKA LJUBLJANA			VODJAV TAVORIŠČU ŽUPNIK ALJAZ						INO-ZEMEC	SODOBNIK KELTOV			
GLIVIČNA BOLEZEN ZITA													HLADNO OROZJE NEON			KORALNI OTOK
AM. FILM. IGRAJKA NOVAK				EMIL ADAMIČ POJAV NA VODI			OSEBNI ZAJMEK	VULKAN NA HAVAJIH JAKOST, SILA								
STRANSKO MORJE ČRNEGA MORJA													TRINITROTOLUOL JOHN OSBORNE			
EKVINOKLIJ																
VITAN ? "SREČA NA VRVICI"													PRASTARA IGRAČA, KOLUTNA VRVICI			
						NA PALICO PRIVEZAN TANEK JERMEJ			EMILIJAN CEVC							

Rešitev nagradne križanke št. 30 pošljite do 15. avgusta, na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIŽANKA št. 30. Nagrade so: 100.000, 60.000 in 50.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 28

PLOESTI, BISTRA, RIMSKI KORSAKOV, AVA, ATARAKSIJA, KIRK, ORADA, VAL, TNALA, NAL, OKA, IG, ELIN, ČOP, KSERKSES, ELAN, ATI, EMANACIJA, BONE, RETINA, VR, ENERGETIKA, SAD, LEMAN, HRAM, URA

Izrebrani reševalci nagradne križanke številka 28

1. Marjan, Danijel Blažek, Študentski center, blok 1, Cesta 27. aprila 31, 61000 Ljubljana
 2. Bogdan Sotensšek, Podvozna 3, 66320 Portorož,
 3. Ivan Žohar, Dobrteša vas 16/E, 63311 Šempeter.
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

- List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odklikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo
- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
 - V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
 - V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
 - Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebno delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel (tj. nica), telefon 311-956, h.c. 310-033
 - Naročnina 321-255
 - Posamezna številka Delavske enotnosti 5.200 din
 - Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
 - Poštnina plačana v gotovini
 - Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
 - Žiro račun: 50101-603-46834
 - Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevnšek, Ivo Grlic, Vladimir Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik

Pri prvem med slovenskimi gozdarji

AMATER NAŽGAL PROFESIONALCE

Milan Rozman je najboljši slovenski gozdar. Dokazano. Zmagal je na tekmovanju, ki je bilo letos na Rogli. Zaposlen je v Gozdnem gospodarstvu Kranj TOK Tržič. Ko smo ga iskali v službi, so nam povedali, da so jim nalivi sesuli ceste in da jih Milan pomaga čistiti nekje nad domačo vasjo Grahovše. Našli ga nismo, čakati pa ga, pošteno rečeno, tudi nismo hoteli. Grahovše so namreč ena redkih slovenskih vasi brez gostilne.

Ko smo dan potem Milana le našli, smo seveda pomenek začeli z vprašanjem, kakšno je življenje v vasi brez gostilne:

»Hm, pa res ni lahko. Semkaj zahajajo lovci in ko pade kozorog, ga morajo drugje zaliti. Na Javorniku smo postavili vlečnico, res bolj zase, a pozimi le tudi v našo vas zanesse kakšnega gosta in se potem nima kam dati. Planinci prav tako pogrešajo okrepcilo...«

Gorenjci gor ali dol, kaže, da ste le gostoljubni. Le o gostih govorite. Kje pa se zbirate domačini?

»Kar nas je športnikov, pri nogometu. Če se je treba kaj resnega zmeniti, imamo sestanke v domu družbenih organizacij v Spodnjem Lomu. Za družino se pa malo obiščemo, kar je tudi v redu.«

Če se obiščete pozimi, se obisk verjetno kar potegne. Precej od rok živite.

»Prej se je res, zdaj pa kar gre. Saj ima kar vsaka hiša traktor in so poti brž spluzene. Otroci imajo prve štiri razrede v Lomu, to ni tako daleč. Potem morajo v šolo v dolino, a zdaj jih vozijo z avtobusom. Le v hudem snegu ali ob poledici jo morajo mahitati peš. To se redko zgodi. Ko sem jaz drgnil šolske klopi, sem moral vsak dan pešačiti.«

No, pa odmaknjeni ste vendarle. Kako, od česa živijo Grahovše?

»Od živinoreje komaj kdo. Krav je toliko, da imamo mleka zase. Kmetijstva v teh bregeh tudi ni prida. Kar je čistih kmetov, jih živi gmajna. Takole okrog 150 kubikov letnega poseka pride na domačijo.«

In kako se od tega živi?

»Kar zračunajte. Če je dober les, dobiš za kubik poldrug milijon. Slabša kakovost zneso seveda manj. Zdaj nas je tudi precej domačinov zaposlenih v gozdarstvu.«

Zdaj?

»Ja, še pred nekaj leti so v gozdarstvu zaposlovali v glavnem de-

lavce iz drugih republik. V gmajni so bili predvsem južnjaki. Potem so le spregledali, da je domač holcar najcenejši. Zdaj gredo v to smer, še najraje v kooperacijo.«

Zgolj ekonomska računica?

»Zdaj najbrž, prej pa je šlo gotovo za politiko. Jasno, da so bili delavci od drugod vselej dražji. V Medvodah pri Jelendolu so jim zgradili gozdarski center, bogvedi zakaj. Tudi stroški s prevozom so bili precejšnji. Zdaj novih od drugod ne zaposlujejo več in čakajo, da ti odidejo v pokoj ali invalidsko...«

So invalidi v gozdarstvu še tako normalen pojav, ni nič boljše?

»Profesionalnih poškodb je kar precej. Žaga ti s tresljaji prej kot slej uniči roke ali hrbtenico. Kakšne so delovne razmere v gozdu, na težkih terenih, ob vsakem vremenu poleti ali pozimi, si pa tudi lahko predstavljate.«

Ko sem se zadnjič pogovarjal z zmagovitim gozdarjem, z idrij-

oceni in poskrbi za oddajo na žago.«

Zato sem vprašal, ker si zmagal kot gozdar sekač. Potemtakem si zmagal v nečem, kar sploh ni tvoje vsakdanje delo!

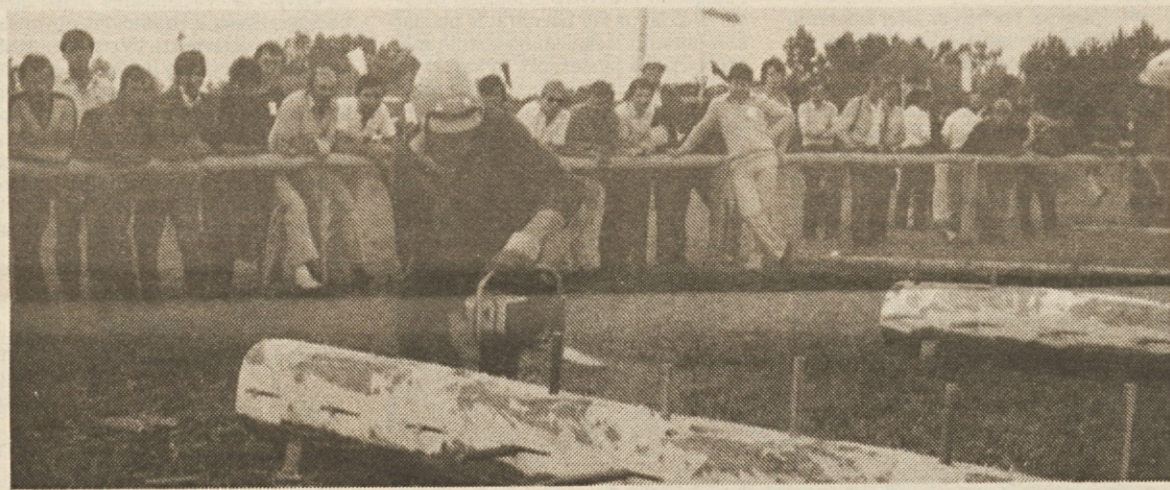
»Ja, saj res. Toda rekel sem, da vsi poprimemo za vse. Če lesa primanjkuje, tudi sekam. Za žago primem tudi s prijatelji, ko je treba sekati za zadrugo, za pašno skupnost...«

Prav, toda vendarle si, recimo kot amater, našel profesionalce. So te kaj postrani gledali?

»Saj se ne poznamo toliko, da bi vedeli, kaj kdo počne. Tekmujem že sedem let in to ti tudi določene izkušnje. Sekam sicer le zasebno...«

Na, če bi bili malo zlobni, bi lahko sklepali takole: ker sekaš zasebno, sekaš čim hitreje in čim boljše, pa potem nabrišeš tiste, ki sekajo za plačo?

»...« Te pike v narekovaju pomenijo širok, zgovoren smeh, besede v narekovaju pa so tele: »Daj

skega konca je bil, je nekaj govoril o švedskih žagah, ki da nimajo takšnih vibracij?

»Ja, saj domačih žag tako in tako nimamo, nihče še ni pogruntal kaj uporabnega. Švedske mašine uporabljamo že lep čas in res smo si od njih precej obetali. Roke in hrbte pa tudi te pošiljajo k vragu. Je že tako, da sekač nikoli ne bo zdrav poklic.«

Milan je prvak med sekači, pa me je zanimalo, kako da popravlja ceste.

Pravzaprav sem splošni gozdni delavec, delam kot manipulant pri prevzemu in oddaji lesa. Če je treba, pa vsi poprimemo za vsako delo.«

Malce podrobneje, prosim, kaj počne manipulant?

»Kmet privleče les do ceste, manipulant ga prevzame, zmeri,

daj, to je pa res zlobno. O tem raje ne, kaj bodo pa rekli! Drži pa, da sem redno zaposlen pri TOK Tržič kot manipulant, popoldne sem pa kooperant.«

Bi se zgolj s službo težko preživeli?

»Nič ne bom tarnal, zadnja plača je znesla 5 milijonov. Mirno pa lahko rečem, da to glede na res težaško delo ni kaj posebnega.«

Vrniva se k zmagi. Spomnim se, kako so se prireditelji pred leti lovili, kakšno težo naj dajo točkam iz seke in točkam iz poznavanja samoupravljanja. Pa zdaj?

»Merijo natančnost, hitrost sek in teorijo motorne žage. Teorijo samoupravljanja so letos prvič ukinili, imeli smo zakon o podjetjih...«

???

»Res, pa je bilo lažje kot prejšnja leta. Prej nam je moral pri pripravah na samoupravljanje pomagati pravnik in še ta se je včasih zelo težko znašel. Zdaj je bolj enostavno.«

Menda ne boš rekel, da zakon o podjetjih poznaš bolje kot samoupravne zgodbe, ki so nam, jih toliko let vtepal v glave?

»To res ne, a zdaj so bila vsaj vprašanja tako preprosto napisana, da si vedel, kaj sploh sprašujejo. Kot prej pa velja, da se je najenostavneje vse skupaj napiflati na pamet.«

Prej sva se menila o plačah. Je po tako pomembni zmagi kapnila kakšna pika več?

»To ne. Reči pa moram, da imajo naši posluh za te tekme. Kranjski direktor Martinovič, moram kar reči, je za to res zainteresiran, celo navdušen. Omogočil nam je kar se le da dober trening in sploh vse potrebne pogoje.«

Za tekmo, je omogočil tudi kaj po tekmi?

»Kranjsko Gozdno gospodarstvo je zmagalo ekipno in obljubljenih imamo nekaj dni morja. Menda bo to kar izreden dopust in še plačan povrh. Vsaj slišimo nekaj podobnega, zatrdno še ne vem. Drži pa, da gre, če je zgoraj razumevanje za te reči, vse bolj gladko. Bled, denimo, ima super ekipo, fante zagrete kot hudič. Ker pa tam ni žegna z vrha, so prepuščeni sami sebi in nikamor

Milana Rozmana v vasi menda nihče ne pozna. Ko smo ga iskali, so nam vedeli do njega pokazati šele, ko smo povedali, da gre za prvaka med gozdarji. »Aja, Žitnikovega iščete«, so nam razodeli ime domačije. Pa je res domačija, takšna, kot si predstavljamo pravo gorenjsko kmetijo. Na hribčku pod gorami, nanjo gledajo Storžič pa Konjščič in Kriška gora. Za 50 hektarjev je je, od tega je 30 hektarjev gozda, ki da vsako leto 80 kubikov poseka. Krompirja in kar je takega, da za domače. Pašnikov je ravno prav za šest glav živine, tako da otroci pijejo mleko namesto brozge ljubljanskih mlekarjev. Kar Milan pomni rodov, so vsi živeli od gozda. Tudi lovci so bili, kajpada. Milan je svojega prvega srnjaka uplenil kar na domačem krompirišču. Divjadi se morajo še zdaj otepati, toliko je je, da dela škodo. Srnjad, jelenjad, tudi divlje svinje pridejo dvakrat na leto v goste. Se nekaj je značilno za nekdanje Žitnikove rodove, kot za vse s tega konca – meja je blizu in njega dni so marsikaj skrivaj pretovorili čezno. Milan se spomni saharina, po pripovedi kajpak, saj 30-letni mož živi v časih, ko se stvari vozijo kar čez prehode.

nikoli nisem imel. Poznam le glavnega z našega republiškega odbora, prav fejest fant je in tudi tekmovanje so zrihtali, kot se spodobilo.«

Še enkrat, se je tekmovanje kaj obrestovalo?

»Žago sem dobil, Tomosovo Husquarno. Od zdaj pa bom tekmoval z nemško Sashs Dolmar. Na Rogli je bil namreč njihov tehnični vodja iz Nemčije in ponudil mi je v dar njihovo žago, če bom odslej tekmoval z njo. Zunaj se zanimajo za te stvari, pomagajo z rezervnimi deli, servisi, precej jim je do tega, če zmagas z njihovim izdelkom. Pač vedo, kaj je posel.«

Posel je posel, zmaga pa zmaga. Kako si sploh dal za pijačo, ko nimate gostilne?

»O, so me že našli, brez skrbi. Doma sosedje, direktor je tudi zaंगा dal in po poti domov nikakor ni šlo gladko.«

Ker sem, po zadnjem vprašanju sodeč, izčrpal svoje radovedne zmogljivosti, sem uporabil še stari trik – Milanu sem ponudil možnost, da tudi sam kakšno reče, recimo čez državo, ko se to zdaj sme.

»Sme se že, sme, pomaga pa še zdaj ne nič. In še predolgo bi trajalo,« je pribil za slovo.

Ciril Brajer

LIPE SVEDER: »NAVALI NARODE«

